

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**J/11703. számú
JELENTÉS
az élelmiszerlánc-biztonságról**

**Előadó: Dr. Fazekas Sándor
vidékfejlesztési miniszter**

Budapest, 2013. június

Tartalomjegyzék

Köszöntő	2
Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022	4
A 2012. évi élelmiszerlánc-felügyeleti tevékenység fontosabb adatai	8
Kommunikációs tevékenységek a tudatformálás elősegítésére	29
Az élelmiszerlánc-felügyeleti díj	31
Összegzés	37

Köszöntő

Az élelmiszerlánc-felügyelet alapvető célja az emberi egészség, az állatok és a nemzetgazdaság védelme. A felügyeleti munka alapelve az élelmiszerlánc-kockázatok minimalizálása a rendelkezésre álló erőforrások lehető leghatékonyabb felhasználásával. Ennek megfelelően az élelmiszerlánc-felügyeleti szervezetrendszer legfőbb átfogó célja a minél tökéletesebb élelmiszerlánc-felügyelet kialakítása, amely képes garantálni az alapvető célok teljesülését.

2012-ben a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalba történő integrálásával létrejött **a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (a továbbiakban: NÉBIH)**. Az új hivatal egy helyen összpontosítja a kockázatelemzés minden elemét: a kockázatbecslést, -kezelést és -kommunikációt, megvalósítva így a kockázatelemzésen alapuló, a közegészségügyi, élelmiszerlánc-biztonsági célokra összpontosító rendszer működését.

Ez alapvetően egy hatékonyabb szervezeti forma, mivel az élelmiszerláncot érintő összes kockázatot felügyeli, képes az egységes elveken alapuló, kockázat alapú prioritásképzésre. Ez, a lánc egészét lefedő ellenőrzési, felügyeleti rendszer lehetőséget ad az azonnali beavatkozásra veszélyhelyzet esetén. Az új szervezet megőrizte korábbi tevékenységi területeit, de kiemelten foglalkozik az élelmiszerlánc-biztonsági kérdésekkel. A mai modern élelmiszerlánc-biztonság elképzelhetetlen az egész lánc komplex, megelőző jellegű felügyelete nélkül. Az új hivatal többek között az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény (a továbbiakban: Éltv.) módosításával, a hatósági jogosítványok erősítésével, az Élelmiszerlánc-felügyeleti Információs Rendszer létrehozásával, valamint az egységes teherviselés elvének bevezetésével fokozza hatékonyságát.

A Hivatal struktúrájának átalakítása folyamatos, már 2010-ben elkezdődött: kevesebb vezetői szinttel hatékonyabb, gyorsabban reagáló hivatalt hoztunk létre, ezzel felkészültünk a megyei kormányhivatalok létrehozására, valamint informatikai racionalizációval több, mint 400 millió Ft-os költségcsökkenést értünk el. Az új struktúra bevezetésével lehetővé tettük, hogy a meglévő feladatokon kívül az újonnan jelentkező agrárigazgatási feladatokat is el tudjuk látni (például fagykár, rendkívüli élelmiszer-ellenőrzések, -vizsgálatok, támogatásokhoz kapcsolódó ellenőrzések). Az egységes országos laborhálózat létrehozása érdekében a laboratóriumokat központosítottuk.

A tavalyi évtől a NÉBIH országos illetékességgel operatív ellenőrzési feladatokat is ellát, erre a feladatra jött létre egy központi ellenőrzési csoport, a Kiemelt Ügyek Igazgatósága, amely országos illetékességgel, a hivatal teljes hatáskörében hajt végre ellenőrzéseket kiemelt ügyekben.

Tisztán kell látni, hogy az élelmiszerlánc új szervezésű felügyelete jóval többet jelent a korábbi ellenőrzési funkcionál, amit talán az a definíció ad vissza legjobban, mely szerint az élelmiszerlánc felügyelet: az élelmiszerláncot alkotó folyamatokra és termékekre irányuló ellenőrzési és intézkedési rendszer.

Az élelmiszerlánc-felügyeleti munka során a klasszikus ellenőrzési feladatok mellett egyre fontosabbak az egyéb megelőző tevékenységek, mint a vállalkozók képzése, részvétel a helyes gyakorlatok kialakításában, kockázatkommunikáció, melyet a korábbi hatósági feladatellátás és gyakorlat változtatását is megkövetelte. Célunk egy ügyfélbarát, hiteles, ugyanakkor komoly szakmai súlyú hatóság kialakítása, amely meghatározó szerepet vállal a tudatos fogyasztói kultúra, felelős vállalkozói magatartás, valamint a hatékony és hatásos állami szerepvállalás fejlődésében.

A tudatos fogyasztó, a felelős vállalkozó számunkra nemcsak cél, hanem segítség is, hisz észrevételeikkel, visszajelzéseikkel növelik munkánk hatékonyságát. Ezért az élelmiszerlánc valamennyi szereplőjével kölcsönhatásban állva – irányító szerepünk fenntartása mellett – egyúttal partnerségre is törekszünk.

Ezen változások mellett és mentén a Hivatal 2012-ben, a Vidékfejlesztési Minisztériummal karöltve kidolgozta az Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022 tervezetét, mely új, korszerű alapokra helyezi az élelmiszerlánc-biztonságért felelős szereplők viszonyát, egy partnerségen és tudásmegosztáson alapuló szemlélet bevezetésével.

A jelentés által az országos főállatorvos azon törvényi kötelezettségének tesz eleget, amelyet az Országgyűlés a Magyarország 2012. évi költségvetését megalapozó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CLXVI. törvényben írt elő számára. Ez a törvény módosította többek között az Éltv-t, amelynek új 47/C. § (1) bekezdése írja elő, hogy az élelmiszerlánc-biztonsági stratégia, a több éves terv és éves ellenőrzési terv végrehajtásáról, a célok teljesüléséről, valamint a felügyeleti díj felhasználásáról az élelmiszerlánc-biztonsági jelentés keretében az országos főállatorvos évente beszámol az Országgyűlésnek. A jelentést a tárgyévet követő év június 30-ig kell az Országgyűlés elé terjeszteni.

Reméljük, hogy a 2012. évi tevékenységünkről szóló jelentés segít megérteni működésünk megújult alapelveit, és a tavalyi, mozgalmas év történéseiről is képet ad.

dr. Kardeván Endre
országos főállatorvos

Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022

A NÉBIH 2012-ben, a Vidékfejlesztési Minisztériummal karöltve kidolgozta az Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022 tervezetét, mely új, korszerű alapokra helyezi az élelmiszerlánc-biztonságot felelős szereplők viszonyát, egy partnerségen és tudásmegosztáson alapuló szemlélet bevezetésével.

Az első kérdés, amely sokak fejében megfordul, hogy **miért élelmiszerlánc-biztonságról**, és nem élelmiszer-biztonságról szól ez a stratégia? A válasz viszonylag egyszerű, azért, mert az élelmiszerlánc-biztonság sokkal többet jelent az élelmiszerbiztonságnál.

A 1900-as évek végéig az élelmiszer-biztonság érdekében elsősorban az élelmiszerlánc hagyományosan kritikus, legfontosabb elemeire (például vágóhidakra, állatgyógyszer-maradék anyagokra, stb.) figyeltek oda. Az egyre gyakoribbá váló élelmiszerbotrányok azonban rámutattak arra, hogy ez a hozzáállás már nem megfelelő. A 2000-es évek elejétől ezért egy újfajta, modern élelmiszer-biztonságot tűztek ki célul, ahol a figyelemnek már a teljes élelmiszerlánc minden elemére ki kell terjednie.

A gyakorlati megvalósításban sokat haladtak előre a fejlett országok, így Magyarország is, azonban mára egyértelművé vált, hogy ezzel a megközelítéssel sem kezelhető minden felmerülő probléma. Ennek alapvető oka, hogy az élelmiszer-biztonság elsősorban az élelmiszerekre és az egészség védelmére fókuszál. Az élelmiszerlánc mentén azonban az élelmiszerek mellett sok, másfajta terméket (például növényvédő szereket, állateledeleket, stb.) is előállítanak. Arról nem is szólva, hogy az emberi egészség védelme ugyan kiemelten fontos, azonban nem egyedüli tényező az élelmiszerlánc biztonsága szempontjából. A közismert problémák (például feketegazdaság térnyerése, állatjárványok terjedése, klímaváltozás, stb.) rámutatnak más területek, a nemzetgazdaság, a környezet védelmének jelentőségére is. Az egészség, a gazdaság és a környezet védelme között pedig szinte lehetetlen prioritást felállítani, egyiket a másik elé helyezni. Közöttük nagyon mély és kölcsönös függőség áll fenn, ami miatt azok hosszú távú fenntartható fejlesztése csak együttesen valósítható meg. E célt pedig az élelmiszerlánc-biztonság keretében lehet elérni, hiszen az lefedi a szántóföldtől az asztalig tartó összes tevékenységet, és nem csak annak élelmiszerbiztonsági, hanem más (például növényvédelmi, állat-járványügyi, állatvédelmi, környezetvédelmi, gazdasági, minőségvédelmi és egyéb) aspektusait is.

Így jutottunk el gondolatilag oda, hogy élelmiszerbiztonsági program helyett egy nemzeti középtávú élelmiszerlánc-biztonsági stratégia készüljön, amely 10 évre meghatározza az élelmiszerlánc-csal kapcsolatos legfontosabb célokat. E mentén megfogalmazódott az **állam küldetése**, amely nem más, mint **az élelmiszerlánc-biztonság javításával** mindannyiunk, azaz **az ember és a társadalom védelme**. Az állam a küldetését elsősorban **az egészség és a gazdaság védelmén keresztül** tervezi teljesíteni, ahol az egészség a betegségekkel való mentesség mellett az ember fizikai, mentális és szociális jólétét is magába foglalja, valamint a gazdaság védelme a nemzetgazdasági érdekek érvényesítésén túlmenően a gazdasági folyamatok tisztaságára, fenntarthatóságára is kiterjed.

Az állam jövőképe az, hogy az élelmiszerlánc-termékek – különösen az élelmiszerek – mindenkor egészségesek, kiváló minőségűek és biztonságosak legyenek, valamint azok előállítása, kereskedelme, felhasználása vagy fogyasztása során az emberek és a társadalom magas fokú tudatosságot és felelősséget tanúsítson. E kontextusban a társadalom magába foglalja az összes élelmiszerlánc-szereplőt, így a vállalkozásokon és hatóságon túlmenően a médiát, a politikát, a szakmai, a civil, az oktatási és a tudományos szerveket egyaránt.

A következő lényeges kérdés az volt, hogy mit kell tennünk az élelmiszerlánc-biztonság javítása érdekében? Nagyon nehéz erre röviden válaszolni, hiszen egy egész stratégia szól erről. Talán a helyes válasz annyi, hogy közösen, környezettudatos módon megpróbáljuk csökkenteni az élelmiszerláncban előforduló egészségügyi és gazdasági kockázatokat. A kockázatcsökkentésre két fő út áll rendelkezésünkre, amelyek egyben majd a stratégia két pillérét is adják: az egyikben az állam feladata lesz a társadalmi tudásmenedzsment megszervezése és koordinálása az élelmiszerlánc mentén, a másikban pedig az állam hagyományos hatósági funkcióit kell megerősíteni, hatékonyságukat fokozni.

A társadalmi tudásmenedzsment keretében állami tudáscentrumot kell létrehozni, valamint össze kell hangolni az élelmiszerlánc-szereplők működését, azaz tudáshálózatot kell kialakítani. Önmagában a hatóság állami tudáscentrummá válása messze nem elegendő. A szereplők között egy szorosabb együttműködési, stratégiai és partnerségi viszonyrendszert kell kialakítani, ami magába foglalja az oktatással és tudományos szereplőkkel való intenzívebb közös munkát, az állam és a vállalkozások, szakmai és civil szervezetek fokozottabb együttműködését, valamint egy aktívabb közkapcsolati rendszer kiépítését a társadalommal, különösen a médiával és politikával.

A hatékony hatósági kockázatcsökkentés keretében alapfeladat a már ismert kockázatok folyamatos kontroll alatt tartása, az ellenőrzési módszerek fejlesztése. Ugyanakkor azzal is tisztában kell lenni, hogy ezek nem mindenható eszközök, így mindig lesznek olyan esetek, amikor a kockázatot nem sikerül elfogadható mértékűre csökkenteni. Tipikusan ilyen esetek az új, ismeretlen veszélyek megjelenései, vagy a szándékos visszaélések, mint az élelmiszerhamisítás, a tisztességtelen piaci magatartás, melyeket a hagyományos ellenőrzési rendszerekkel alapvetően nem lehet megelőzni. Ilyenkor másfajta szemléletű kockázat-felderítésre és eljárásra van szükség.

A hazai élelmiszerlánc, az abban zajló gazdasági folyamatok egy összetett hálózatot képeznek, ráadásul e hálózat beágyazódik egy sokkal átfogóbb nemzetközi hálózatba. A jó működőképesség fenntartása egy újfajta, sok tekintetben átfogóbb hozzáállást, hálózatszempléletet követel meg minden (szabályozási, szervezési, informatikai, kommunikációs, stb.) szinten. Ennek átfogó gyakorlati megvalósítását azonban a szereplők közül egyedül az állam tudja elvégezni, arra figyelemmel, hogy a hálózat stabilitásához mind a piac, mind a hatósági rendszer, mind a tudáshálózat nagy csomópontjait óvni kell. Ennek jegyében a stratégia kiemelten foglalkozik a következő területekkel:

Társadalmi szemléletformálás

Ma Magyarországon – szakértői becslések szerint – évente 3 millió ember betegszik meg élelmiszer eredetű megbetegedésekben, bár ennek csak töredéke fordul orvoshoz. A nemzetgazdaságnak az ilyen jellegű megbetegedések évente több tíz, több száz milliárd Ft terhet jelentenek, a kezelési költségek, a munkából kiesés, a táppénz, az elvesztett életévek, stb. következtében. A megbetegedések jelentős része helyes vásárlási szokásokkal, konyhatechnikával megelőzhető lenne, és a jelenlegi helyzeten rövid távon jól fókuszált, aktív kampánytevékenységgel, élénk

közkapcsolatokkal, hosszú távon modern oktatással, képzéssel, ismeretterjesztéssel tudunk változtatni. Mindemellett a társadalmi szemléletformálás sikeressége érdekében meg kell kezdeni a társadalmi tudáshálózat feltérképezését, fejlesztését.

Az állami tudásbázis újjáépítése

2012 végén megkezdődött a szakterületenként szétaggolt informatikai rendszerek integrációjával egy, a teljes vertikumot átfogó Élelmiszerlánc-felügyeleti Rendszer (FELIR) kialakítása, amellyel végre egységes információ menedzsment valósítható meg. Ennek kiépítésével egyidejűleg létrejön egy olyan integrált, teljes körű adatbázis, amely a szakterületek összekapcsolódásából adódóan az őstermelőtől és a kistermelőtől a multi cégekig láthatóvá teszi a hálózatot, lehetővé teszi az átlátható kockázatelemzést, ezáltal jól érezhetően megerősíti az ágazati stratégiai döntéshozatalt, valamint segít a feketegazdaság elleni küzdelemben. Végül e rendszerben fog rendelkezésre állni az a kritikus információtömeg, ami egyfelől megalapozza bizonyos kritikus infrastruktúrák védelmét, másfelől támpontot ad a termékek átfogó tanúsítási és nyomon követési rendszereinek kiépítéséhez.

Az élelmiszerlánc kifejlesztése, sikeres küzdelem a visszaélésekkel szemben

A teljes élelmiszerlánc-vertikum látható részének nettó árbevétele 12-13 ezer milliárd Ft évente. Ugyanakkor közismert tény, hogy a szektorban kiugróan magas a be nem vallott bevételek, jövedelmek aránya (például hozzáértő becslések szerint csak a hús és tojáságazatban ennek részaránya eléri a 45-55%-ot). Nemzetgazdasági (adózási) szempontból hihetetlen tartalékok vannak az élelmiszerláncban, amelynek kiaknázása, mint ahogy a pár hónapos gyakorlati tapasztalatok is mutatják, csak a NÉBIH és a NAV stratégiai partnerségén alapulva valósítható meg. Ebben pedig kulcsszerepe van a szakterületeken átívelő, az áruk áramlását, a hálózatot egyben átlátó, nyomon követő hatóságnak és a masszív ellenőrzési módszerfejlesztésnek.

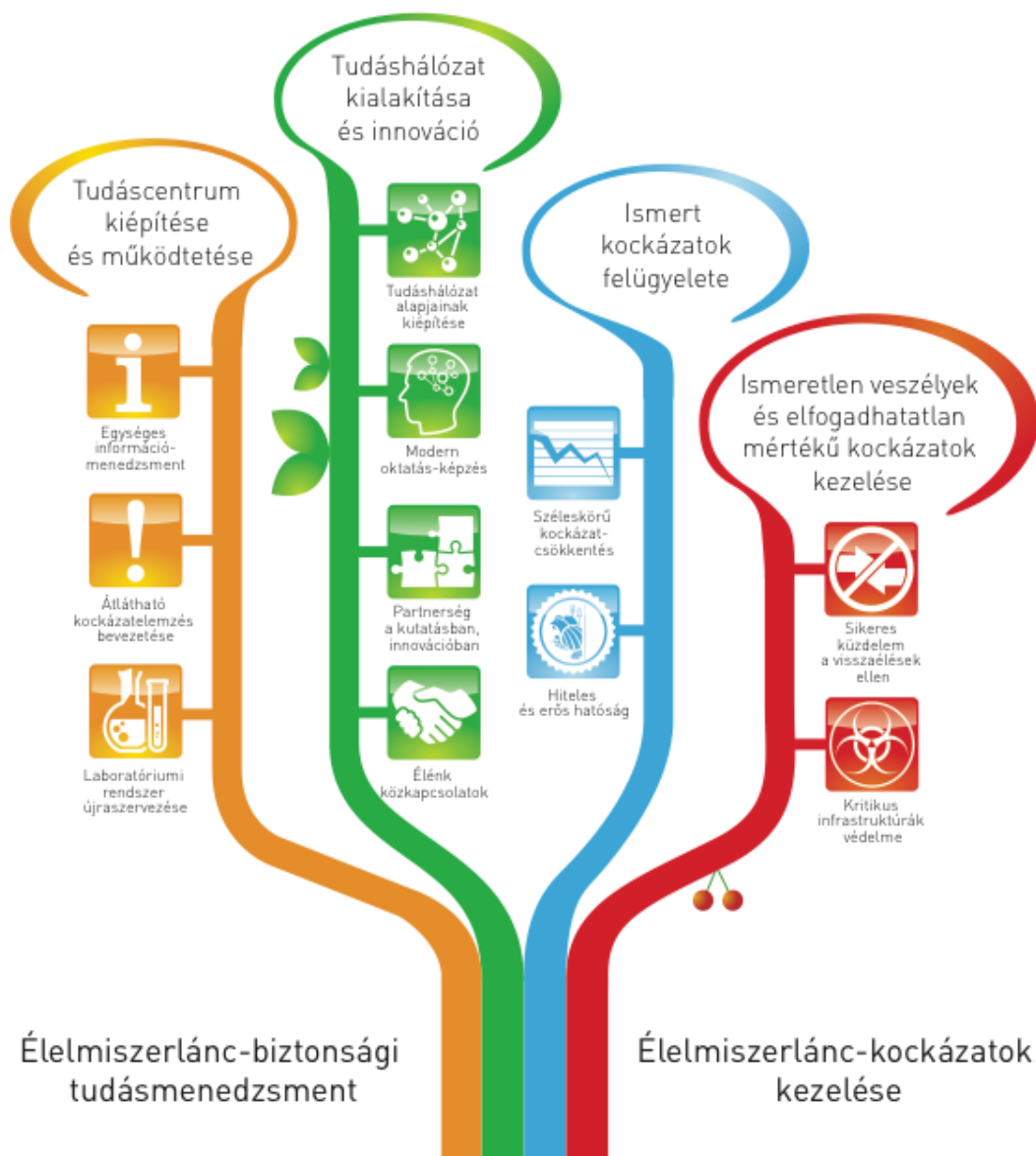
Hiteles és erős hatóság

A rendszerváltás óta eltelt időszakban a közigazgatás megítélése sokat romlott, az átalakításra irányuló kísérletek rendre megbuktak. A kormányhivatali és járási rendszer kialakításával azonban alapjaiban rajzolódott át a területi közigazgatás térképe, ami egyúttal rámutat a központi közigazgatási (régii találó nevén államigazgatási) funkció megerősítésének, a hitelesség fokozásának szükségességére is. Az erős hatóság kialakításához azonban újra kell szervezni a döntéseket megalapozó laboratóriumi rendszert, és arra alapozott ellenőrzési programokkal (például Salmonella gyérítés, BSE monitoring, antibiotikum rezisztencia vizsgálatok, stb.) széleskörű kockázatcsökkentést kell végezni.

Innováció és gazdaságfejlesztés az élelmiszerláncban

Az Európai Unió középtávú stratégiáinak egyik központi eleme Európa versenyképességének fokozása. E cél megvalósításának egyik lényeges eszköze az innováció és gazdaságfejlesztés, amelyre a következő hét éves költségvetési ciklusban kiemelt források fognak rendelkezésre állni. Az eltervezett működési modell szerint e források egy jelentős részéhez az állam (a hatóságok), a kutatóintézetek és a vállalkozások a közös kutatási, innovációs partnerségi programokon keresztül fognak hozzájutni. Ennek viszont előfeltétele az innovációs képességek és kapacitások megerősítése a hatóságnál, ami a Magyar Élelmiszerbiztonsági Hivatal NÉBIH-be olvasztásával már megindult, azonban további intézkedéseket kell tenni.

Az egyes célterületeket és programokat az alábbi ábra szemlélteti.

1. ábra: Az Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia célterületei és programjai

A 2012. évi élelmiszerlánc-felügyeleti tevékenység fontosabb adatai

Az Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia kidolgozása mellett természetesen a NÉBIH és a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei az élelmiszerlánc teljes területén, vagyis a talajvédelemtől az állategészségügyön át a vendéglátásig folyamatosan ellenőrzik és felügyelik a vállalkozások tevékenységét és létesítményeit.

Az ellenőrzési rendszerben a NÉBIH szerepe sokrétű: kidolgozza az ellenőrzési terveket, nyomon követi azok teljesülését, audit és szakterületi ellenőrzéseket végez az ellenőrzési rendszer hatékonyságának és szakszerűségének felmérésére, egyes ügyekben önállóan végez ellenőrzési feladatokat, valamint elvégzi a termék-mintavételek laboratóriumi vizsgálatait.

A megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei végrehajtják a terv szerinti ellenőrzéseket és mintavételeket, valamint eseti ellenőrzéseket végeznek, amelyek kapcsolódhatnak üzlet- vagy üzemnyitáshoz, lakossági panaszbejelentéshez vagy egyéb, ügyfél által kezdeményezett ügyekhez.

Az ellenőrzések túlnyomó része kockázat alapon történt, azonban egyes időszakokban, a vállalkozói tevékenységtől és fogyasztói szokásoktól függően speciális ellenőrzések is megvalósultak. A kiemelt ellenőrzések gyakran a társhatóságok (rendőrség, vámhatóság, adóhatóság) bevonásával folytak.

A megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei 9767 ellenőrzést végeztek az élelmiszer előállítás területén, 30 121 ellenőrzést élelmiszer-forgalmazóknál, 25 621 alkalommal ellenőrizték a vendéglátó egységeket és 5112 alkalommal a kistermelők tevékenységét. A takarmány-előállítóknál és -forgalmazóknál 1787 alkalommal végeztek ellenőrzést. Az ellenőrzések során 3496 esetben szabtak ki bírságot az ellenőrök, 505 esetben korlátozták a vállalkozó tevékenységét és 923 tonna nem megfelelő élelmiszert vontak ki a forgalomból.

A hatóság 54 287 ellenőrzést végzett az állategészségügyi, állatvédelmi és állati melléktermékkel végzett tevékenységek esetén, 889 esetben állapított meg hiányosságot az ellenőr. A tavalyi évben 48 096 ellenőrzés került lefolytatásra a talajvédelem, növényegészségügy és növényvédelem területén, 2635 alkalommal került bírság kiszabására sor és 194 esetben volt szükséges a tevékenység korlátozása.

Az állat-egészségügyi és növény-egészségügyi határállomások 5270 ellenőrzést végeztek, amelyek során 143 alkalommal találtak jogszabálynak nem megfelelő terméket.

A hatóság 1332 embert érintő 78 élelmiszer okozta fertőzés esetén végezte el az esemény kivizsgálását.

A NÉBIH laboratóriumai 1 045 377 tétel ellenőrzése során 2,2 millió vizsgálatot végeztek.

A tavalyi évtől a NÉBIH országos illetékességgel operatív ellenőrzési feladatokat is ellát, erre a feladatra jött létre egy központi ellenőrzési csoport, a Kiemelt Ügyek Igazgatósága, amely a hivatal teljes hatáskörében hajt végre ellenőrzéseket olyan kiemelt ügyekben, ahol az adott esemény stratégiai fontosságú, akár nemzetgazdasági érdekből, akár azért, mert nemzetközi érintettséggel jár, továbbá nagy élelmiszerbiztonsági kockázatot jelent. A jellemző ellenőrzési fókuszpontok a csalás, a hamisítás, illetve ahol nagyszámú fogyasztó egészsége veszélyeztetésének gyanúja merül föl. 2012-ben ez az igazgatóság 87 millió Ft bírságot szabott ki, és az ellenőrzések során a NAV-val közösen 2,8 milliárd Ft értékben göngyöltett fel áfacsalási és adóeltitkolási ügyet.

A megállapított hiányosságok elemzése

Az ellenőrzések során feltárt hiányosságok leginkább nyomon követési és adminisztratív jellegűek, de strukturális, technológiai és általános higiéniai hibák is előfordulnak. A termékvizsgálatok elsősorban érzékszervi, minőség-megőrzési idővel kapcsolatos és minőségi hibákat mutattak ki.

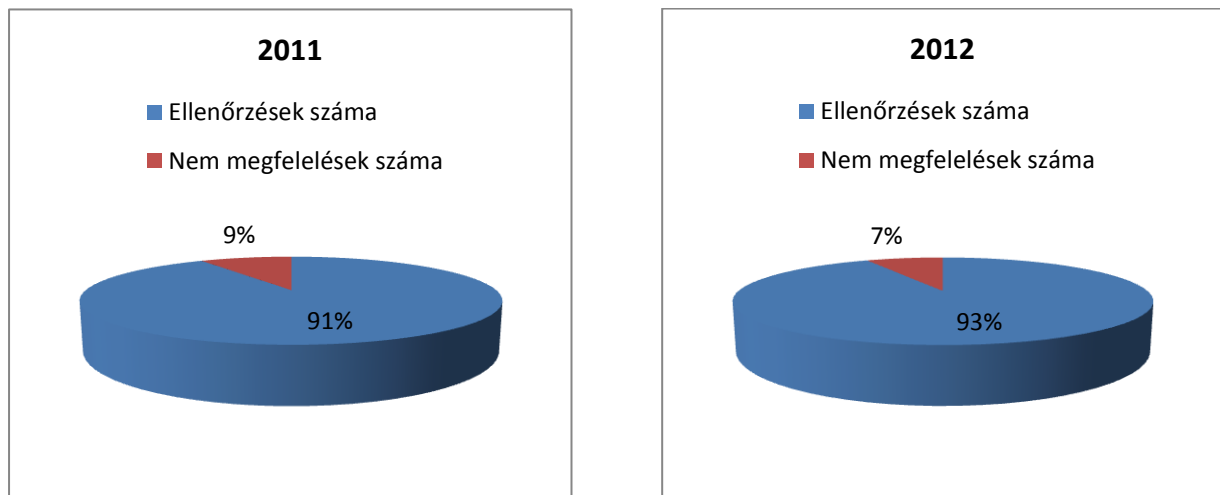
A legjellemzőbb ok a vállalkozók tudáshiánya, illetve anyagi helyzete. A legtöbb esetben nem megfelelően ismertek a jogszabályi követelmények, valamint a különböző tevékenységek kockázatairól sem alakult ki pontos kép a vállalkozókban. A hibák jelentős részét megfelelő tudással a vállalkozások könnyen orvosolhatnák, ezzel megelőzve a fogyasztók félrevezetését, illetve csökkentve a megbetegedés kockázatát. A tudáshiány mellett sokszor nincs elegendő ember az adminisztráció elvégzéséhez és kevés az anyagi forrás a karbantartáshoz és a fejlesztéshez.

Nehéz általánosságban az élelmiszerlánc teljes hosszát lefedően röviden összefoglalni az elmúlt év eredményeit, hiszen a felügyelt szektorok, az ellenőrzések jogi háttere, a vállalkozók terhei, jogkövetése, a hatósággal való együttműködés szakterületenként eltérő.

Így az ellenőrzések eredményeinek korábbi évekhez viszonyított elemzését az alábbiakban szakterületenként közöljük.

Talajvédelem

2011-ben a 2269 talajvédelmi hatósági ellenőrzés során 219 esetben nem felelt meg valamely talajvédelmi előírásnak az ellenőrzés tárgya, amely további intézkedést vont maga után, míg ez az arány 2012-ben némileg változott, mivel 1575 ellenőrzésből 126 nem-megfelelést tapasztalhattak a talajvédelmi felügyelők.

2. ábra: Talajvédelmi ellenőrzések és nem megfelelések aránya, 2011-2012

Általánosságban megállapítható, hogy 2012-ben a 2011-es évhez képest az intézkedések száma nőtt, a szankciók száma csökkent, azonban a kiszabott bírságok összege nagyságrendileg megegyezik a 2011. évi adattal. Ez arra enged következtetni, hogy bár kevesebb szankcionálandó jogszabályellenes esetet regisztráltak a hatóságok, de súlyosabbak a kötelezettség-szegések (például nagyobb területet érintettek).

A jogszabálysértések jellege az elmúlt két évben nem változott, legtöbb esetben a talajvédelmi kötelezettségeket – főként a jogszabályban foglalt kötelezettségeket és nem az engedélyekben foglalt talajvédelmi előírásokat – nem tartották be, kis mértékben a nitrát direktívából adódó jogszabálysértéseket követték el. Egy-két kirívó, sorozatosan ugyanazt a jogsértést elkövető eseten kívül általánosságban elmondható, hogy a talajvédelmi ellenőrzések eredménye az utóbbi pár évben közel azonos, a felszólításoknak az ügyfelek eleget tesznek.

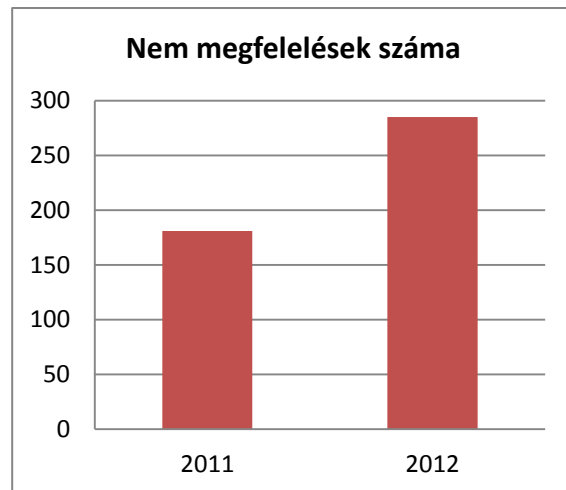
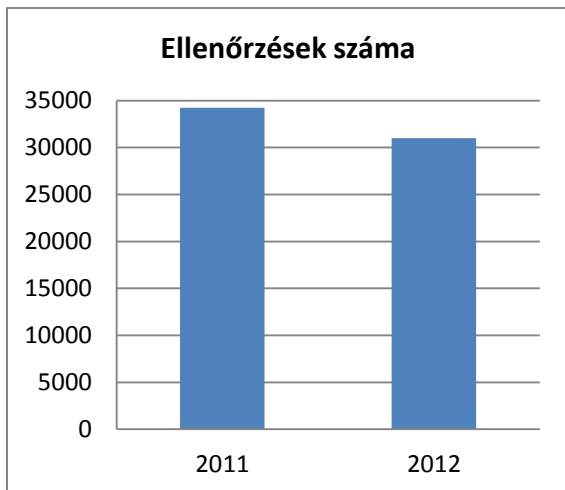
A termésközelítő anyagok és EK műtrágyák ellenőrzése 2012-ben kiemelten, terv szerint, mintegy 1400 db tétel vizsgálatával zajlott le. Az ellenőrzési tervet a korábbi évek tapasztalatai alapján állították össze, figyelembe véve az előírt minőségi feltételek, a komposztok gyomosító, csírázásgátló hatásának, a címke tartalmának, a csomagolás megfelelőségének, illetve az engedély meglétének ellenőrzését. A termésközelítő anyagokkal, EK műtrágyákkal kapcsolatos számadatok (például tevékenységkorlátozás, helyszínen vizsgált tétel, laborban vizsgált tétel, stb.) kiugró növekedése a 2011. évhez képest a rendelkezésre álló ellenőrzési terv alapján lefolytatott, kiemelt mennyiségű ellenőrzéseknek köszönhető.

Növényegészségügy

A növény-egészségügyi vizsgálati kötelezettség alapvetően, jogszabályokban meghatározott módon, az ellenőrzés alá tartozó termékek (például szaporítóanyagok) és azok előállítóinak, nagykereskedelmi forgalmazóinak teljes körére (100%-ára) vonatkozik. A vizsgálatköteles termékek körébe azok a növények, növényi termékek és egyéb anyagok (például fa-csomagolóanyag) tartoznak, amelyek termelése és forgalmazása jelentős növény-egészségügyi kockázattal járhat, mert a hozzájuk kapcsolódó zárlati és nem-honos, új károsítók nagy gazdasági és/vagy környezeti kárt okozhatnak.

A nem vizsgálatköteles termékek ellenőrzésére növény-egészségügyi felderítési rendszert működtetünk. Ennek keretében a nagyobb veszélyt jelentő károsítók jelenlétének ellenőrzésére alkalmazzuk a károsító-specifikus felderítést. A növénytermelési és -forgalmazási tevékenység növény-egészségügyi megfelelőségének ellenőrzésére működtetjük a kiegészítő felderítést (hálóterv alapú, célirányos, szűrőpróba-szerű felderítés). A kiszállási költségek csökkentése érdekében 2011-ben kidolgoztuk a kockázat alapú felderítéseket, összehangoltuk az egy időben elvégezhető feladatokat, a különböző károsítók felderítési helyszínét és időpontját figyelembe véve. 2012-ben folytattuk ezt a tevékenységet.

A vizsgálatköteles termékek ellenőrzéseinek (export, import, szaporítóanyag termeléssel és forgalmazással kapcsolatos – belső – ellenőrzések) száma 2012-ben 12%-kal csökkent, a nem-megfelelőségek száma 36%-kal nőtt. A bírság kiszabása és a tevékenység korlátozása között nincs összefüggés a növény-egészségügyi szakterületen. A tevékenységi korlátozások száma összességében 56%-kal lett kevesebb az előző évihez képest.

3. ábra: Növény-egészségügyi ellenőrzések és nem megfelelések aránya, 2011-2012

A helyszíni vizsgálat a növény-egészségügyi szakterületen nem a tételekre, hanem az ellenőrzött gazdálkodási szereplőkre (termelő, forgalmazó) vonatkozik. A nem megfelelt „tételek” száma is azoknak számát tükrözi, akik tevékenységével szemben valamely növény-egészségügyi kifogás felmerült, számuk 61%-os csökkenést mutat 2012-ben. A laboratóriumi vizsgálatok száma 20%-kal nőtt, a fertőzött minták száma 42%-kal lett több.

A növény-egészségügyi szakterületen előforduló jogszabálysértések közvetlenül nem veszélyeztetik az emberi és állati egészséget. Gazdaságilag azonban veszélyeztetik a mezőgazdasági termelést, mivel olyan károsítók megtelepedését és terjedését segíthetik elő, amelyek ellen nem vagy csak nagyon nagy költséggel lehet védekezni. A magyar jogszabályok előírják, hogy zárlati károsító új helyen történő előfordulása esetén a termelőt részleges (70-90%-os) kártalanításban kell részesíteni. 2012 évben karantén károsító előfordulása miatt nem fizettünk.

Növényvédelem

A *növényvédőszer felhasználásával kapcsolatos ellenőrzések* keretén belül 2012-ben a termelőknél végzett ellenőrzések száma – a légi növényvédelemmel kapcsolatos hatósági ellenőrzéseknek is köszönhetően – valamelyest emelkedett, összesen 3801 esetben ellenőrizték a növényvédelmi felügyelők a termelői raktárakat és az engedélyköteles termékek felhasználását, az ide vonatkozó jogszabályok betartását a termelőhelyen, illetve a telephelyen. Az elmúlt évekhez képest tovább nőtt a szabálytalanságok száma (76 eset). A korábbi évekhez hasonlóan legtöbb gond a permetezési naplók és egyéb nyilvántartások vezetésével (44 eset) volt, és a növényvédőszer tárolásával kapcsolatban is több esetben (7) találtak szabálytalanságot (korábban nem volt gond a tárolással). Viszonylag sok volt a probléma a növényvédőszer engedélyokiratnak megfelelő felhasználásával, kijuttatásával is (16 eset). A bejelentések száma az előző két évhez képest tovább növekedett, melyet az is alátámaszt, hogy a növényvédelmi felügyelők 308 esetben vettek fel jegyzőkönyvet panasz- vagy kárbejelentések miatt. Az ellenőrzések során 67 esetben találtak szabálytalanságot, amely az előző évben észlelt szabálytalanságok duplája. A hivatalból és bejelentés alapján végzett ellenőrzések során összesen 143 esetben találtak az engedélyköteles termékek felhasználásával kapcsolatos szabálytalanságot (például növényvédelmi szakirányító nem volt a helyszínen, növényorvosi vény hiánya, engedélyokiratnak nem megfelelő növényvédőszer

felhasználás, nem megfelelő technológia alkalmazása miatti elsodródás, méhpusztulás, stb.). A feltárt szabálytalanságok száma a 2011-es évhez képest másfélszeresére emelkedett. A szabálytalanságokért 2012-ben összesen 10,6 millió forint növényvédelmi bírságot szabtak ki a megyei szakigazgatási szervek, amely az előző évben kiszabott bírság duplája.

2012-ben tehát ismét emelkedett a hivatalból indult technológiai ellenőrzések száma, ezzel együtt az észlelt szabálytalanságok száma is tovább nőtt. Míg 2010-ben az ellenőrzések 0,5 %-ánál, addig 2011-ben az ellenőrzéseknek 1,77%-ánál, 2012-ben pedig már az ellenőrzések 2%-ánál talált szabálytalanságot a hatóság.

A panasz- és kárbejelentés alapján történt ellenőrzéseknél 2011-hez viszonyítva a 2012-es évben arányait tekintve több esetben talált valamilyen szabálytalanságot az eljáró hatóság, ugyanakkor a szabálytalanságok aránya megegyezett a 2010-ben tapasztaltakkal (2010-ben 22%, 2011-ben 17%, 2012-ben ismét 22%-volt a szabálytalanság aránya az elvégzett ellenőrzéshez képest).

2011-ben a technológiai ellenőrzések keretein belül 718 növényvédelmi gép alkalmasságát ellenőrizték a megyei NTI-k, amely során – a 2010. évhez hasonlóan – nem találtak szabálytalanságot, ezért nem történt bírság kiszabása. Ezzel szemben 2012-ben 1412 esetben végeztek ellenőrzéseket, és 3 esetben találtak valamilyen enyhébb szabálytalanságot, ezen esetekben nem volt indokolt növényvédelmi bírság kiszabása.

A fent említett veszélyek csökkentése érdekében és a növényvédő szer felhasználás szabálytalanságainak kiszűrésére a hatóság nem csak ellenőrzéseket végez a termelőnél, hanem növényvédőszer-maradék vizsgálatának céljából növényi mintát is vesz.

2012-ben a megyei felügyelők a **növényvédőszer forgalmazó kis- és nagykereskedők ellenőrzése** során összesen 1678 egységnél tartottak ellenőrzést engedélyköteles termék forgalmazásának ellenőrzése céljából, valamint 110 esetben végeztek helyszíni szemlét működési engedély kiadásához szükséges szakhatósági állásfoglaláshoz. A növényvédőszer forgalmazásának, raktározásának, szállításának, minőségi és küllemi megfelelőségének ellenőrzései, valamint a szakhatósági állásfoglalás kiadásához kapcsolódó szemlék során 3935 jegyzőkönyv került kiállításra. Az ellenőrzések során 32 924 növényvédőszer-tétel leellenőrzése történt meg. Ezen ellenőrzések eredményeként 213 esetben találtak valamilyen szabálytalanságot a kereskedők által forgalmazott termékekkel kapcsolatban (például nem megfelelő címke vagy csomagolás, lejárt szavatossági idő), illetve a forgalmazásra vonatkozó előírások megsértése (például nem megfelelően vezetett nyilvántartás, engedély nélküli értékesítés) miatt. A felmerült szabálytalanságok folytán összesen 8,6 millió Ft növényvédelmi bírság került kiszabásra.

2012-ben 106 db jegyzőkönyvvel kevesebbet vett fel a hatóság, és 40-nel kevesebb szabálytalanságot talált, mint a 2011-es évben. Ugyanakkor a kiszabott bírság mértéke jelentősen, 16,5 millióval csökkent. A bírság mértékében látható csökkenés annak tudható be, hogy a szabálytalanul forgalmazott tételek kevés (maximum 10-15) terméket foglaltak magukba – amely körülmény egyébként a kiszabható növényvédelmi bírság mértékét alapvetően befolyásolja –, valamint a forgalmazás megfelelőségére kiterjedő ellenőrzések során csupán kisebb hiányosságok feltárására került sor, így a legtöbb esetben figyelmeztetéssel éltek a növényvédelmi felügyelők.

A szakterület kiemelt feladata a **növényvédőszer-hamisítás és illegális kereskedelem elleni küzdelem**. Növényvédőszer-hamisítás, illegális behozatal kapcsán a növényvédő szerek minőségi paramétereinek meghatározására minden évben az aktuális feladattervben meghatározott számú

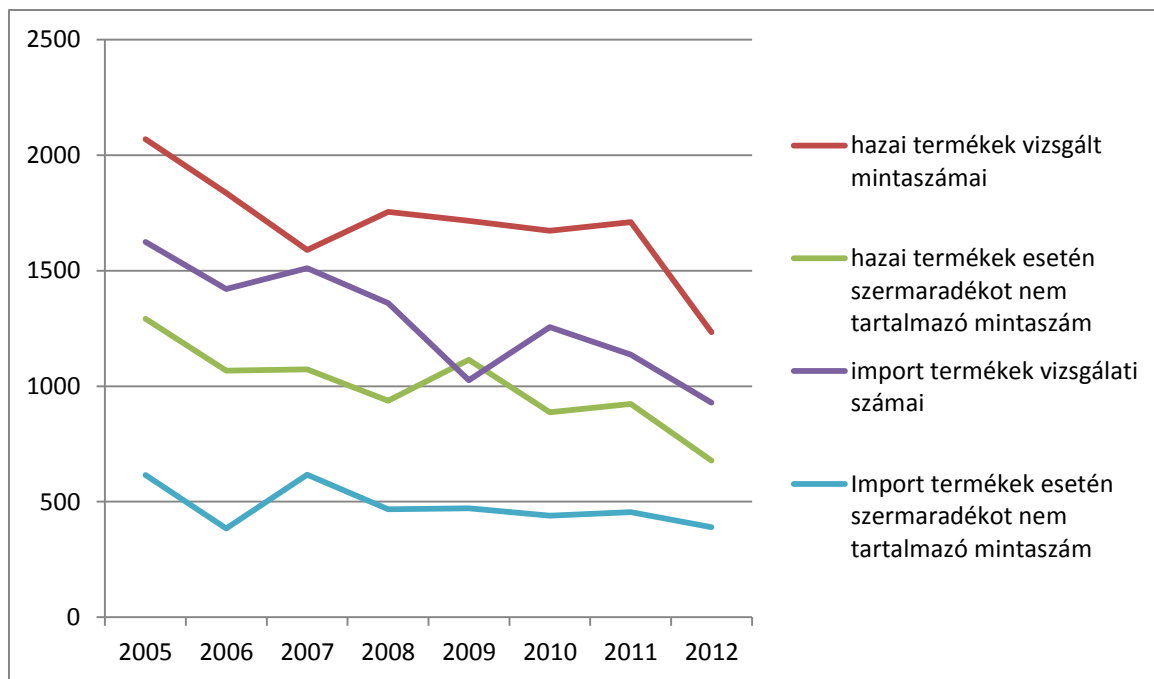
mintát kell venni növényvédőszerből. 2011-ben 1263 tétel megmintázására került sor, azonban a vizsgálatok nem mutattak ki eltéréseket, vagyis a megmintázott növényvédő szerek megfelelő minőségűek voltak. 2012-ben a 911 megmintázott tételből szintén nem volt olyan, amely minőségi eltérést mutatott volna.

A **növényvédő szer kizserelő cégek ellenőrzése** során 2012-ben a Megyei NTI növényvédelmi hatósági tevékenysége körében a korábbi évekhez képest már kevesebb alkalommal, mindössze 13 esetben ellenőrizte a növényvédőszer-gyártó és -kizserelő cégeket, azonban egyetlen szabálytalanságot sem talált a növényvédőszer kizserelésével kapcsolatban, így növényvédelmi bírság kiszabására nem került sor.

A **növényvédőszer-maradék vizsgálata** során a friss zöldség-, gyümölcs, gabona esetében az export, az import, a termőhelyi és piaci kultúrákra vonatkozó vizsgálati számokat az **1. táblázat** és **4. ábra** foglalja össze 2005-től kezdődően.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
hazai termékek vizsgált mintaszámai (db)	2069	1836	1589	1754	1715	1673	1710	1233
hazai termékek esetén szermaradékot <u>nem</u> tartalmazó mintaszám aránya (%)	62,4	58,1	67,5	53,4	65,0	53,0	54,0	55,0
import termékek vizsgálati számai (db)	1624	1420	1511	1359	1026	1255	1136	928
Import termékek esetén szermaradékot <u>nem</u> tartalmazó mintaszám aránya (%)	37,9	27,1	40,8	34,4	46,0	35,0	40,0	42,0

1. táblázat: Az elmúlt évek hazai és import termékeinek vizsgálati számai

4. ábra: A hazai és import termékek vizsgálati számának alakulása

Az engedélyezett határérték célja a forgalomba kerülő élelmiszerek növényvédőszer-maradék tartalmának a termés védelméhez szükséges minimális szinten tartása és a felesleges felhasználás vagy magasabb dózis alkalmazásának a korlátozása. A forgalomba kerülő termékeknek meg kell felelni a határérték-előírásoknak. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy az engedélyezett határérték nincs közvetlen kapcsolatban a szer toxicitásával.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a határértéket meghaladó minták száma a nemzetközi szinten elfogadott arányt mutatja, ugyanakkor a szermaradékot nem kifogásolt mennyiségben tartalmazó mintaszám továbbra is igen magas.

A **parlagfű-mentesítés**sel kapcsolatos hatósági feladatok ellátása a 2012-es évben is kiemelt feladatként jelentkezett a Megyei NTI-knál. Az eljárások eredményeképpen a földhivatal részéről átadott jegyzőkönyvekre a Megyei Igazgatóságok külterületen 2322 esetben (összesen 2112 hektárra) rendeltek el közérdekű védekezést, azonban az esetek több mint 90%-ában az ügyfelek maguk elvégezték a parlagfű-mentesítést. A parlagfű fertőzés miatt külterületen összesen 2337 alkalommal szabtak ki növényvédelmi bírságot a felügyelők (3678 hektárra), amely 110,99 millió forintot tett ki. Belterületen összesen 245 parlagfüves foltot érintően került sor növényvédelmi bírság kiszabására, amely 49,83 millió forintot jelent.

A külterületen felderített parlagfüves területek nagyságának csaknem felére csökkenése annak tudható be, hogy 2012 tavasza és nyara nagyon száraz és csapadékmentes volt, ami nem kedvezett a parlagfű fejlődésének, valamint a termelők is jobban figyeltek területeik gyommentesen tartására.

Növényi termékek ellenőrzése

A növényi termék-ellenőrzések során a nyomonkövetés és az áru eredetének igazolása kiemelt hangsúlyt kapott, ezen a téren jelentős javulást csak a gyakori és szigorú ellenőrzések hozhatnak. A zöldség-gyümölcs áru eredetének igazolása nemcsak zöldség-gyümölcs ellenőrzési problémát vet fel,

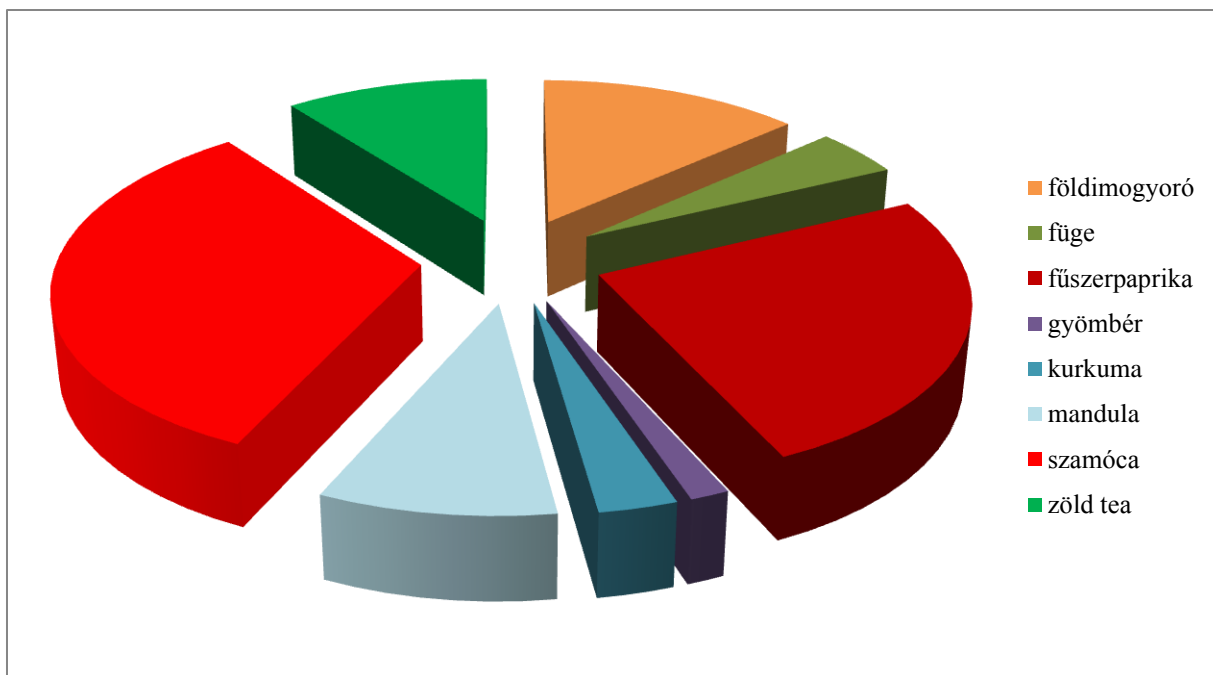
hanem számviteli, adózási fegyelem megsértését is, ez ügyben a NAV-val folyamatos az együttműködés. 2012-ben a fokozott import ellenőrzések során, csakúgy, mint az azt megelőző évben, a vizsgált termékek megfeleltek az előírásoknak, nem megfelelést egyetlen esetben sem tapasztaltunk.

A zöldség- és gyümölcsexport és -import ellenőrzése 100%-ban kötelező, azaz az országot csak ellenőrzött minőségű termék hagyhatja el, valamint csak ilyen áru kerülhet a hazai piacra, származzon akár az EU-ból, akár harmadik országokból. Az exportőr/importőr mindent tételt köteles bejelenteni. 2012-ben 16 584 ellenőrzés történt. A belföldi forgalmazók ellenőrzése kockázatbecslés alapján történik. A forgalmazókat kategóriákba soroljuk nagyság és forgalom alapján.

Az ellenőrzésszám az előző évhez képest lényegesen kevesebb. Az ellenőrzések csökkenésének oka, hogy az import-ellenőrzések száma jelentősen csökkent, mivel 2012-ben elmaradtak a Szerbiából behozott ipari alma szállítmányok, amelyek az előző évben több ezres nagyságrendben érkeztek Magyarországra. További jelentős csökkenést okozott, hogy Bulgária az EU külső határán tovább erősítette ellenőrzési tevékenységét (többek között analitikai labort épített), valamint a csökkenő piac és megváltozott szállítási útvonalak miatt lényegesen kevesebb szállítmány ellenőrzése történt meg. *A belföldi forgalmazók ellenőrzése némi növekedést mutat az előző évhez képest, de a kiszabott bírságok összege többszörösére (több mint hatszorosára) nőtt.* Ennek oka főleg az, hogy a kiemelt, nagybani piacokon végzett ellenőrzések során több nagymennyiségű tétel került bírságolásra. A jogszabálysértések során 2012-ben is jellemző trend, hogy sok a jelöletlen, igazolatlan eredetű áru.

A *makói vöröshagyma* esetében regisztrált hat védjegyhasználó közül egy forgalmazó jelentette be a védjegyhasználat megkezdését 2012. augusztus 15. napján. A védjegyhasználó „oltalom alatt álló eredet megjelölés” emblémával ellátott címkével körülbelül 30 000 db fogyasztói csomagolási egységben makói vöröshagyma terméket hozott forgalomba. A forgalmazott terméket zöldség-gyümölcs minőségellenőrzési hatáskörben ellenőrizte a Csongrád Megyei KH NTI. A vizsgálatok során a termék minden esetben megfelelt az előírt követelményeknek.

Bizonyos nem állati eredetű élelmiszerek fokozott import-ellenőrzése az importőrök bejelentése alapján történik, a termékek listáját az EU negyedévente felülvizsgálja. 2012-ben a fokozott import-ellenőrzések során nem találtak nem megfelelő szállítmányt. A 2010-ben hatályba lépett 1152/2009/EK és 669/2009/EK Európai Uniói rendeletek a vizsgálatok számának növekedését eredményezték. A rendeletek kibővítették az ellenőrizendő termékek és az ellenőrizendő veszélyek körét is. A rendeletek továbbá előírják a termékek meghatározott gyakorisággal történő azonosságvizsgálatát és fizikai ellenőrzését is. A 2012. évben a harmadik országokból érkező szállítmányok beléptetése az Európai Unió területére más tagállamokban megtörtént, emiatt a magyarországi vizsgálatok száma jelentősen csökkent. A 2009-2012 közötti években elsősorban a 669/2009/EK rendelet I. mellékletének negyedévente történő változtatása miatt Magyarországon is tapasztalható az ellenőrizendő termékkör változása. 2009-ben a vizsgált termékek között a földimogyoró, 2010-ben a paprika és fűszerpaprika tételek mellett még a földimogyoró, 2011-ben a fűszerpaprika, 2012-ben a fűszerpaprika mellett a szamóca volt a legnagyobb arányban. A 2012. évi vizsgálatok adatait az **5. ábra** szemlélteti.

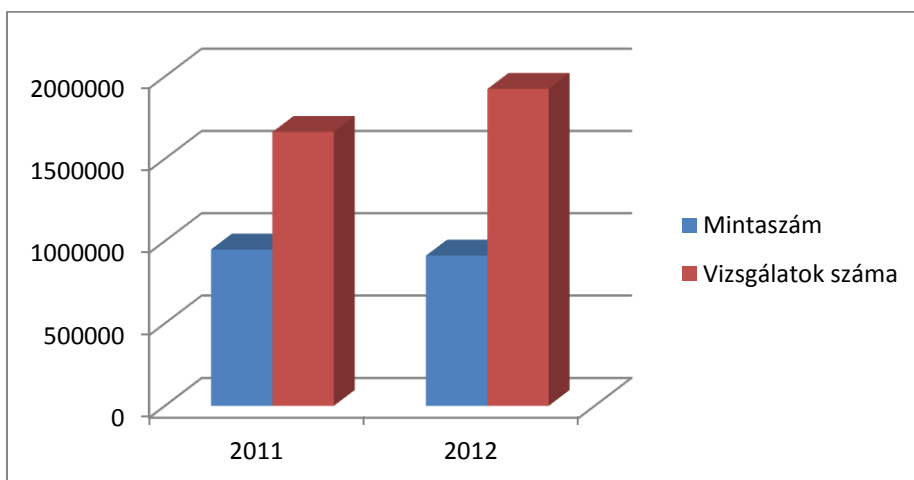

5. ábra: A 2012-ben vizsgált növényi termékek megoszlása

A 882/2004/EK rendeletnek megfelelően az élelmiszerláncban *a növényi termékek vegyi szennyezettségének monitorozása az elsődleges termelő szintjén* is szükséges. Az elsődleges termelők szintjén a búza és a kukorica toxinszennyezettségének monitorozása, illetve zöldségfélék (például spenót és saláta) nitrát- és nehézfém-szennyezettségének ellenőrzése követelmény. A korábbi rendszer átalakítása és kockázatbecslés alapú kidolgozása 2012-ben megkezdődött.

Állategészségügyi ellenőrzések

A NÉBIH állat-egészségügyi diagnosztikai laboratóriumaiba összesen 911 308 minta érkezett vizsgálatra 2012-ben (2011: 948 865 minta). Ezekből a mintákból 1 924 380 vizsgálatot végeztünk el (2011: 1 662 873 vizsgálat). A 749 074 vér- és tejmintából a 2011. évhez viszonyítva 300 ezerrel több vizsgálatot (1 682 928) végeztünk, egy-egy vérmintából gyakran többféle vizsgálatra is sor kerül.

6. ábra: Állategészségügyi diagnosztikai minták és vizsgálatok száma, 2011-2012

Szarvasmarha brucellosis felderítésére 512 526, míg szarvasmarha-leukosis kapcsán 273 620 vizsgálatot végeztünk az elmúlt évben. A szarvasmarha-vérmintákból 78 334 vizsgálatra került sor IBRgE, míg 36 788 IBRgB- ELISA-val. Paratuberculosis kapcsán 89 838 szerológiai vizsgálatot hajtottunk végre.

Az elmúlt évben is folytattuk a kilőtt vaddisznókból származó vér- (35 313, ELISA) és szervminták (21 360, PCR) klasszikus sertéspestis felderítésére irányuló szűrővizsgálatát. A háztáji sertésállományokból származó mintákból 9670 szerológiai és 875 PCR vizsgálatot végeztünk el.

A vaddisznó állományok klasszikus sertéspestistől való mentesítési program eredményeként 2012-ben, az ezt megelőző három év eredményeivel megegyezően, víruspozitív esetet nem állapítottunk meg. Az utolsó víruspozitív egyed kimutatására 2009-ben került sor. A szerológiai vizsgálatok kimutatták, hogy a fertőzött területen a szeropozitivitás mértéke jelentősen csökkent, Pest megyében 0,46%, míg Nógrád megyében mindössze 0,05%. Ennek megfelelően a 2012/666/EU bizottsági végrehajtási határozat Nógrád megye közigazgatási területét törölte a 2008/855/EK határozat mellékletének I. részében felsorolt, klasszikus sertéspestissel fertőzött tagállami területek közül. Pest megye mentességére vonatkozóan 2013 januárjában betérjesztésre került a szakmai anyag az Európai Bizottsághoz. Házi sertésállományok esetében mind a virológiai, mind a szerológiai vizsgálatok negatív eredménnyel zárultak.

A kisüzemi sertésállományok Aujeszky-betegség felderítése céljából (39 115) elrendelt felmérő vizsgálatára 2012-ben is sor került. Emellett a nagyüzemek ellenőrző vizsgálata is sor került (64 160). A nagyüzemi sertésállományok Aujeszky-betegségtől való mentesítése keretében elvégzett virológiai és szerológiai vizsgálatok negatív eredménnyel zárultak. Kisüzemi sertésállományok esetén hét megye 15 udvarában gB szeropozitivitást, ebből 10 udvarban gE szeropozitivitást állapítottak meg. Ezekből az állományokból PCR vizsgálattal a vírust nem lehetett kimutatni.

Az Aujeszky-monitoringgal párhuzamosan a kisüzemek brucellózis-vizsgálatát is elvégeztük. A sertésbrucellosis felderítésére 57 377 szerológiai vizsgálatot végeztünk el.

A TSE-gyorstesztel 55 011 mintát vizsgáltunk meg.

Az elmúlt évben a járványhelyzet indokolta a Schmallenberg betegség hazai helyzetének felmérését. Ennek keretében ELISA-próbával 2479, PCR-rel 4518 kérődző állattól származó mintát vizsgáltunk.

2012-ben a bluetongue vírus irányában végzett vizsgálatok száma több mint 50%-kal emelkedett. Szerológiai vizsgálatra 74 209 vérminta érkezett. A PCR vizsgálatok száma 5200 volt, nem találtunk pozitív állatot, és az EU monitoring keretében végzett Culicoides vektorok PCR vizsgálata is negatív eredményt adott.

2012. január 1. és december 31. között 4950 minta (húsevők, denevérek, növényevők) veszettség vírus kimutatására irányuló vizsgálata során egy denevérből EBLV-1 vírust mutattunk ki. A veszettség immunizálás ellenőrzése 1083 róka vérmintájára terjedt ki, Tetraciklin marker vizsgálatokat 2052 esetben végeztünk. A már lezárt vizsgálatok eredménye azt mutatta, hogy több mint 60% volt a vakcina csalétek felvétele.

A szarvasmarha állományok BVD fertőzöttségének felmérése során 63 950 minta került feldolgozásra. 1351 állat esetében a vírusserológiai vizsgálatok pozitív eredményre vezettek és 348 szarvasmarha szerveiből került a vírus izolálásra.

4157 hal szerveiből végeztünk vírusizolálást, amelyből 3594 minta a ponty tavaszi viraemiája és 653 minta a pisztráng vírusainak kimutatására irányult.

2012-ben összesen 4418 emlős hulla, szerv és magzat és/vagy magzataburok, továbbá 2508 vad-, állatkerti-, illetve laboratóriumi állat került kórbonctani és egyéb kiegészítő (bakteriológiai, kórszövettani, immunhisztokémiai) vizsgálatra.

A sertésállományok PRRS vírustól való mentesítési programja folytatásaként ismétlésre került a kis létszámú sertésállományok fertőzöttségének felmérése. A szerológiai megvizsgált 35 946 minta 5,03%-a bizonyult pozitívnak, mely 50%-os csökkenést jelent az előző évhez képest, köszönhetően a teszt minősége javulásának és a megerősítő vizsgálatoknak. PRRS kapcsán összesen 82 320 szerológiai vizsgálatot végeztünk el.

Madárinfluenza szeropozitivitás felmérésére a háziszárnyasok és tenyésztett vadmadarak 12 800 vérmintáját teszteltük. A szerológiai vizsgálatok alapján a házimadarak mentesek a madárinfluenza vírusától. Sem háziszárnyasokból, sem vadon élő madaraktól nem került magas patogenitású influenzavírus kimutatásra.

2012-ben 980 házi- és vadonélő állat szervmintáiból történt gümőkór-kimutatásra irányuló bakteriológiai vizsgálat. Ez megfelel az utóbbi évek mintaszámának. Egyetlen szarvasmarha-állomány bizonyult fertőzöttnek. Magzatokból és hullákból 1241 esetben végeztünk *Brucella* tenyésztést. A több éve tartó emelkedő mintaszám egyik oka és fő eredménye a vaddisznókban kimutatott *Brucella suis* 2-es biovariánsa által okozott fertőzés, ami egyes régiókban endémiás elterjedést mutat.

2012-ben 3463 esetben végeztük a szarvasmarhák *Campylobacter fetus subsp. veneralis* fertőzöttségének vizsgálatát, minden esetben negatív eredménnyel.

2012-ben vállalkozói megrendelésre 11 218, továbbá hatósági mintákból 4800 *Salmonella*-kimutatást végeztünk.

Emelkedő számban került sor *Mycoplasma*-tenyésztésre lúdból és szarvasmarhából, amelynek során több esetben *M. bovis*, *M. arginini*, *M. anatis*, *M. 1220*, *M. anseris*, *M. cloacale* fajokat sikerült kitenyésztetni.

Az antibiotikum-rezisztencia monitoring vizsgálatok során 2012-ben 312 bélmintát dolgoztunk fel. MIC-alapú antibiotikum-rezisztencia meghatározást 181 (sertésből és broilercsirkéből izolált) *Campylobacter* törzs, 111 *E. coli* törzs, továbbá 40 (sertésből izolált) *Salmonella* törzs esetén végeztünk. A program keretében a NÉBIH ÉTBI által tipizált 445 (tyúk és pulyka eredetű) *Salmonella* törzs esetében került sor rezisztencia vizsgálatra.

A takarmányok mikotoxikológiai vizsgálatai arra utalnak, hogy 2012-ben a hazai termesztésű kukoricában aflatoxinok (aflatoxin B₁ és B₂) termelődtek, amit a korábbi években még soha nem tapasztaltunk. A 2012 októbere és december vége közti időszakban vizsgált takarmányok 45%-ában állapítottak meg aflatoxin-szennyezettséget. A takarmányok aflatoxin-szennyezettsége a baromfira

állat-egészségügyi kockázatot, míg a szennyezett takarmánnyal etetett fejőstehenek esetében a tejjel kiválasztódó aflatoxin M₁ humán-egészségügyi kockázatot jelent.

2012. évben a diagnosztikai célból beküldött baromfi minták száma (n=37 052) emelkedést mutat az előző évhez (2011) képest. A budapesti laborban a libák mintaszámának megugrása mellett – melynek oka a polyomavírus okozta járványos megbetegedés – a tyúkok mintaszámának diszkrét csökkenése, a debreceni laborban pedig a beküldött pulykák számának növekedése volt tapasztalható. A kaposvári laborban a mintaszám megoszlása egyezést mutat a korábbi évekkkel.

Összesen 12 388 parazitológiai mintát vizsgáltunk. A 99/2003/EK irányelvnek megfelelően az EU Parazitológiai Referencia Laboratóriumával szoros együttműködésben folytattuk az *Echinococcus*- és *Trichinella*-fajok hazai elterjedtségével kapcsolatos vizsgálatainkat.

A 2012-ben vizsgált rókákból és vaddisznókból származó 27 *Trichinella* izolátumok többsége *Trichinella britovi* volt. *Trichinella spiralis* csak a szlovák határszélen lőtt három vaddisznóban találtunk. Ez megerősíti korábbi eredményeinket, miszerint hazánkban a szilvaticus környezetben perzisztáló *T. britovi* a domináns *Trichinella* faj. A *T. spiralis* csak az endémiás országokkal határos területeken fordul elő.

A rókák *Echinococcus multilocularis* fertőzöttsége a 2012. évi rendkívüli szárazság következtében kissé visszaesett, de még így is a rókák 8,6%-a fertőzött. Az ország északnyugati felének fertőzöttsége jóval erősebb, mint a délkeleti felének. A prevalencia egyes északi megyékben meghaladta a 20%-ot.

Az 1266/2007/EK rendeletnek megfelelően folytattuk a kényelv-betegség vírus és a Schmallenberg-vírus vektor *Culicoides*-fajok előfordulásával kapcsolatos faunisztikai és szezonális vizsgálatokat. Idén 18 megyéből beküldött, 21 mintavételi pontról származó 2700 egyed vizsgáltunk. A 2012. évi szárazság miatt a *Culicoides* aktivitás csökkent. A mintákban a potenciális vektor *Culicoides pulicaris* complexbe és *Culicoides obsoletus* complexbe tartozó egyedek aránya 68% volt. A potenciális vektorok minden mintavételi ponton előfordultak.

Trichinella jártassági körvizsgálatot szerveztünk a NÉBIH alá tartozó 7 regionális laboratórium és a 17 legnagyobb mintaszámú, a kormányhivatalok alá tartozó *Trichinella* vizsgáló laboratórium számára. A körvizsgálatban a laboratóriumok 67%-a nyújtott megfelelő teljesítményt. A módszer kritikus pontjainak ismertetése és a módszer validálása után az ismételt körvizsgálatban a nem megfelelő eredményt elért laboratóriumok 43%-a ért el megfelelő eredményt.

Összesen 6070 halat vizsgáltunk. A *pontyok tavaszi viraemiája (SVC)* klinikai tünetekben megnyilvánuló formában egy ízben sem jelentkezett. A *koi herpesz-vírus betegség (KHV)* három esetben fordult elő, egy tógazdaságban, egy horgásztóban és egy kísérleti állományban. A *pisztrángfélék vérképzőszervi elhalásának vírusa (IHNV)* és a *pisztrángok vírusos vérfertőzésének vírusa (VHSV)* kimutatására irányuló vizsgálatok negatív eredményre vezettek.

Az ország 132 gazdaságának 169 járványtani tőegységéből végeztünk ellenőrző vizsgálatot, amelynek során 125 pontyos tógazdaságot, valamint 7 pisztráng- és toktenyésztéssel foglalkozó gazdaság halállományát vizsgáltuk boncolásos, vírusizolációs és molekuláris biológiai módszerrel. Az elvégzett szűrővizsgálatok alapján vírushordozás nem fordult elő.

Összesen 7235 lépet és 4261 méhcsaládot vizsgáltunk. Ebből a „Kísérleti felügyeleti program a méhcsalád veszteségek felmérésére (2012-2013)” címen futó EU monitoring vizsgálat keretében az ország különböző megyéiből származó 196 méhészet, 3906 méhcsaládjából származó mintát vizsgáltunk meg elsősorban *Varroa* atka és *Nosema* spp. fertőzöttségre.

A mézelő méhek nyúlós költésrothadását az országos szinten beérkezett 7235 lép közül 3709-ben állapítottuk meg, amely kis mértékben meghaladja a tavalyi pozitív esetek számát. Mézelő méhek tömlős költésrothadását 4 esetben 6 lépben, az európai költésrothadást 1 esetben 17 lépben diagnosztizáltuk.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy 2012-ben az előző évhez viszonyítva a vizsgálatra beküldött minták száma 37,5 ezerrel csökkent, viszont az elvégzett vizsgálatok száma 262 ezerrel emelkedett.

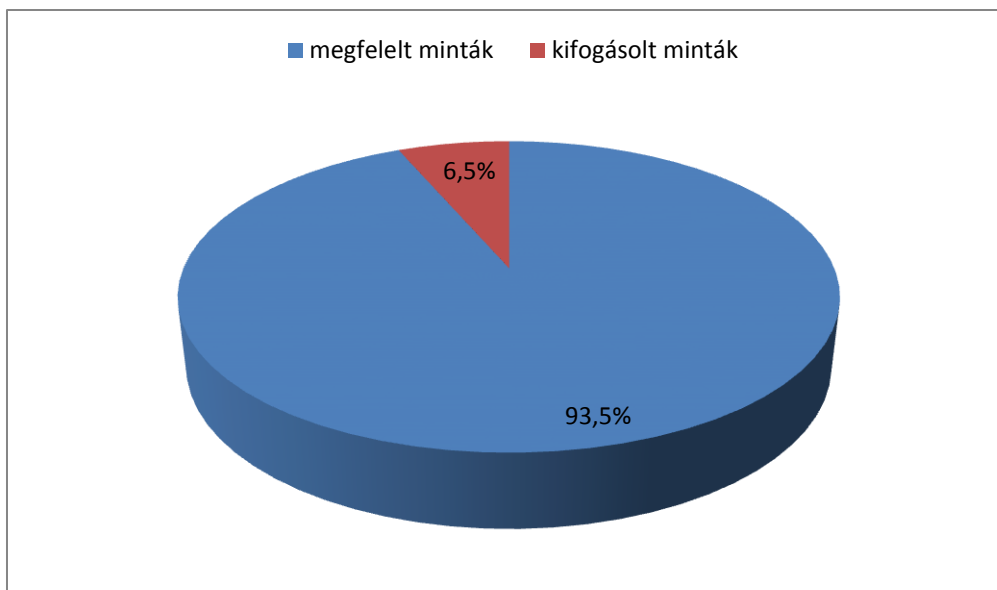
Állatgyógyászati készítmények ellenőrzése

Az állatgyógyászati készítmények ellenőrzése során tapasztalt jogszabálysértéssel kapcsolatos ügyek száma az előző évekhez képest közel azonos volt. 2012-ben 26 szabálysértési ügyben indult eljárás, 14 esetben élelmiszerlánc-felügyeleti bírság kiszabására került sor, 2 esetben az ügyfél határozatban figyelmeztetésben részesült. A kiszabott bírságok összértéke 1 655 000 Ft volt.

A leggyakoribb szabálytalanságok a jogszabályellenes forgalmazási tevékenység, az állatgyógyászati készítmény forgalmazása/kiadása az állatgyógyászati készítményekkel való kereskedelmi tevékenységre feljogosító működési engedéllyel nem rendelkező cégnek, alaki hibás engedély kérelmének elmulasztása, állatgyógyászati oltóanyag forgalomba hozatala a forgalmazást tiltó határozat ellenére, valamint jogszabályellenes reklámozás voltak.

A 2012. évi ellenőrzések eredményeit az előző évek eredményeivel összevetve megállapítható, hogy a nem megfelelések számában és jellegében jelentős változás nem történt. Az ellenőrzések során feltárt nem megfelelések többsége a jogszabályellenes forgalmazást érintette, ezért a NÉBIH az év során ún. „Információs Nap” keretében és körlevélben hívta fel az ügyfelek figyelmét a helyes nagykereskedelmi gyakorlatra.

Visszatérő problémát jelent, hogy az éves piacfelügyeleti ellenőrzési terv nem valósul meg, a tervezett minták jelentős része nem kerül mintavételezésre a területi szerveknél, ezáltal a kockázatelemzés alapján kijelölt állatgyógyászati készítmények közel 50%-a nem kerülhet minőségellenőrzésre. A hazai piacfelügyeleti eljárás során vett minták laboratóriumi vizsgálati eredménye alapján a minták 6,5%-a nem volt megfelelő. Egy esetben az Igazgatóság forgalmazási korlátozást rendelt el és lefolytatta a gyártóhely/gyártás soron kívüli ellenőrzését. A készítmények csomagolóanyagának és használati utasításának ellenőrzése során a minták 24%-nál valamilyen nem megfelelés volt azonosítható.

7. ábra: Állatgyógyászati készítmények piacfelügyeleti ellenőrzése során vett minták nem megfelelésének aránya

Az EU közösségi piacellenőrzési tervben meghatározott, Magyarországra vonatkozó ellenőrzési feladatok maradéktalanul teljesültek, a laboratóriumi vizsgálatok eredményei az EU adatbázisában rögzítésre kerültek.

Borászati termékek

A borászati termékek ellenőrzése során a felügyelők 4685 hatósági ellenőrzést végeztek, melynek során 2569 db hivatalos mintát vettek. A laboratóriumi vizsgálati eredmények alapján az ellenőrzési minták közül 475 bortételnél állapítottunk meg kifogást. Ezekben az esetekben NÉBIH összesen 13 716 800 Ft vizsgálati díj megfizetésére kötelezte a felelősöket, és értesítette az illetékes elsőfokú hatóságot, hogy a problémás minőségű, kiszerezésű, illetve előzetes minősítés nélküli borok árusításáért, illetve forgalmazásáért szabják ki a minőségvédelmi bírságokat.

A forgalomba hozatali járulék fizetése iránti kötelezettség 2011. november 30-i megszűnésével az utolsó időszak befizetésének ellenőrzését végeztük: összesen 2425 db bevallási nyilatkozat érkezett be. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal és a Magyar Államkincstár által rendelkezésre bocsátott adatok összehasonlítását az erre a feladatra kijelölt dolgozók végezték el. Az adatok feldolgozása során észlelt eltérések ellenőrzése folyamatosan zajlik. Az adatok összehasonlítása alapján, valamint kockázatelemzésen alapuló kiválasztással, a borászati felügyelők 56 telephelyen tartottak célirányú ellenőrzést. Az ellenőrzés eredményeképpen, az adatok összevetésével 17 mulasztást állapítottak meg.

Mintavétellel nem járó általános ellenőrzések (2259 ellenőrzés) során 56 esetben vizsgáltuk a *forgalomba-hozatali járulék befizetését*. A borok forgalomba hozatali járulékfizetése alapján, kiemelve a 100 legnagyobb hazai forgalmazót 190 esetben *teljes körű ellenőrzést* végeztünk.

A borászati üzemek *működési engedélyeinek kiadásával kapcsolatos feladatok* (például helyszíni szemlék, hiánypótlások elrendelése, szakhatósági hozzájárulások beszerzése, határozat elkészítése) realizálása során a borászati felügyelők 475 esetben végeztek ellenőrzést. *Építési engedélyezési eljáráshoz szükséges szakhatósági hozzájárulással* kapcsolatos ellenőrzésre 129 esetben került sor.

456 borászati üzem estében végeztünk *helyszíni ellenőrzést*, melynek során a pincekönyv szakmai tartalmának ellenőrzése, minősítési bizonylatok áttekintése, a telephely, pince, üzem, raktár működése jogszerűségének, továbbá a jármű rakományának és a tárolás körülményeinek, a gyártástechnológia műszaki feltételeinek és a befizetett forgalomba hozatali járulékok ellenőrzése történt meg.

A borászati felügyelők összesen 31 alkalommal ellenőrizték a *Helyi Borbíráló Bizottságok (HBB) működését* a 127/2009. (IX.29.) FVM rendelet 33. §-a szerint. A helyi borbíráló bizottságok működésének személyi és tárgyi feltételeit rendben találták.

Pincészeteknél 167 esetben került ellenőrzésre a borszőlő-feldolgozás és a borkészítés során keletkező *melléktermékek kivonása*.

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból a borászati gépek, technológiai berendezések beszerzéséhez a 2011. évtől igényelhető támogatásról szóló 83/2011. (VIII.31.) VM rendelet szerinti szakmai igazoláshoz szükséges ellenőrzést 755 esetben végeztünk.

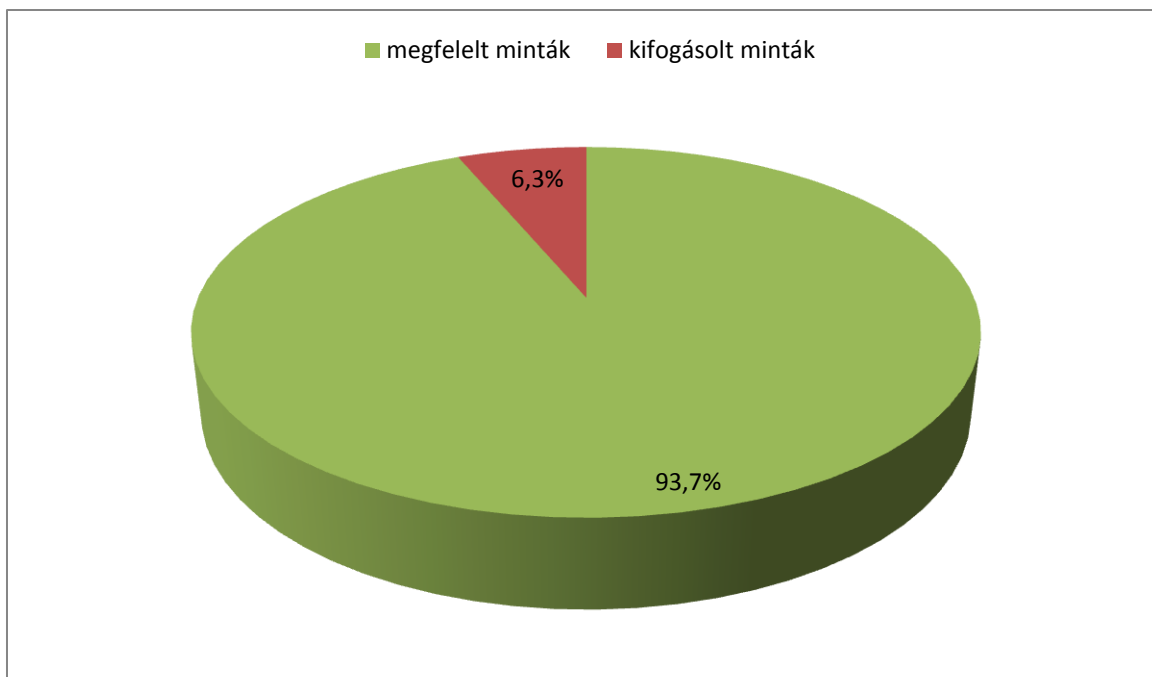
A *mintavételi* feladatok során a borászati termékek nagykereskedelmi, üzemi, raktári mintázása során 289 minta, a borászati termékek helyszíni ellenőrzése és kiskereskedelemben történő mintázása során 693 minta levételére került sor.

A forgalomba hozatalra szánt 500 hl feletti borkészletekből felügyelőink a borászati üzemekben 215 db hivatalos mintát vettek az előállítóktól laboratóriumi és érzékszervi vizsgálatra. A harmadik országból és az EU-tagországo**k**ból származó borok ellenőrzése és mintázása során 76 mintát vettünk. A házasításra kerülő, EU-tagországo**k**ból származó borok esetében 128 esetben végeztünk pincészetekben mintavétellel egybekötött ellenőrzést, melyek során 191 mintát vettünk.

A társhatóságokkal közös ellenőrzések szervezése és koordinálása során 65 minta vételére került sor. A minősítésre beküldött borászati termékek utólagos ellenőrzése során pincészetekben, üzemekben 235 mintát vettünk.

A NÉBIH jogelődje és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal között létrejött (sűrített szőlőmust alkalmazásának támogatásával kapcsolatos) DSZ/6-2011-es delegálási megállapodás végrehajtása során felügyelőink 66 helyszíni ellenőrzést tartottak, ahol 146 esetben mintát is vettek.

2012-ben a *laboratórium* 13 485 borászati termék mintát vizsgált meg (10 916 db, ügyfél kérelmére történő minősítés, valamint 2569 db ellenőrzési minta). A laboratóriumi vizsgálati eredmények fontos alapját képezik az ellenőrzések tervezésének. 215 esetben a tétel meghaladta az 500 hl-t, ezért felügyelő jelenlétében történt a mintavétel. Az engedélyezés során megvizsgált borok közül 690 tételt kifogásoltunk (ez 6,3%-os kifogásolási arány).

8. ábra: A borászati engedélyezés során megvizsgált borok kifogásolási aránya

SNIF-NMR mérési módszer segítségével végzett alkoholeredet-meghatározás során 376 mintát (bor, borpárlat), illetve 51 autentikus és 19 egyéb statisztikai mintát vizsgáltunk.

Az alkoholeredet-vizsgálat hatékony kiegészítő vizsgálatát (IR-MS), az $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ izotóparány meghatározást 593 esetben, a $^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$ izotóparány meghatározást 804 esetben végeztük el.

Külföldről származó borok **kiemelt ellenőrzése** során 173 mintavétel történt pincészetekben. A 3/2010. (VII.5.) VM rendelet szerinti bejelentésekhez kapcsolódó, első magyarországi tárolási helyen található külföldi borászati termékek helyszíni ellenőrzése is megtörtént. Ellenőrzéseink a bejelentésben jelzett tételeket kísérő dokumentumok vizsgálatára, a be- és kitarolt mennyiségekre és véletlenszerű mintavételekre terjedt ki. A bejelentett külföldi borok 95%-ánál az első magyarországi tárolási hely Bács-Kiskun Megye, a borok származási országa pedig Olaszország volt.

Az EU-ból származó borászati termékek kereskedelmi ellenőrzése során 143 minta vételére került sor.

Az ellenőrzéseink során figyelmet fordítottunk az internetes kereskedők mintavétellel egybekötött adminisztratív ellenőrzésére. Az ellenőrzések kiterjedtek a vállalkozás tevékenységének folytatásához szükséges engedélyek meglétének ellenőrzésére, továbbá a tételek minősítéseinek, bejelentési kötelezettségeinek, illetve az eladott borok utáni járulék befizetéseknek az ellenőrzésére, valamint 32 minta vételére is sor került.

Kiemelt ellenőrzési feladatként 10 olyan borászati üzemet ellenőriztünk, amelyek működési engedéllyel rendelkeznek, de forgalomba hozatal céljából rendszeresen nem minősítettek. A kiválasztott üzemekben felügyelőink 10 víz- és 10 bormintát vettek.

Kocsmák kimért borainak, illetve termelői borkimérésekben árult borok ellenőrzése során 238 mintát vettünk.

Az EU WineDB programja szerint készült autentikus borokhoz 51 szőlőmintát vettünk.

Élelmiszer- és takarmánybiztonsági ellenőrzések

A **takarmánybiztonság** területén végzett felügyeleti tevékenység kapcsán elmondható, hogy a 2012. év végére (5725 db létesítmény) a 2011. évi adatokhoz képest (5750 db létesítmény) a takarmányt előállító létesítmények száma lényegében nem változott. A változatlan létesítményszám ellenére az előállított takarmányok össz mennyisége növekedést mutatott, amely elsősorban a forgalmazás céljából gyártók megnövekedett előállításának köszönhető, illetve nőtt a fő tevékenységként nem takarmányokkal foglalkozó, de termelésük egy részét a takarmányláncba juttató létesítmények takarmány előállítása is.

Az elmúlt években öröndetes módon több olyan jogszabály is megjelent, mely a takarmányfelhasználó létesítményeknek (állattartóknak) kifizethető támogatások feltételül szabja a tartási hely és a tartási tevékenység regisztrációját, valamint a rendszeres állategészségügyi felügyeletet, így a tartók rákényszerültek a hatóságunkkal történő kapcsolat felvételére, a jogszabályok követésére, betartására, nyilvántartások vezetésére. Ennek köszönhetően egyre több olyan tényezőt kerül a hatóság látókörébe, melyek korábban rejtve voltak, illetve a tartók egyre inkább hajlandóak vállalni a nagylétszámú telep üzemeltetésével járó többletfeladatokat.

Az ellenőrzési tapasztalatok alapján az előállító létesítmények tevékenysége a működési engedélyben meghatározott keretek között zajlik. A helyszíni ellenőrzések során jellemzően kisebb adminisztrációs hiányosságok voltak tapasztalhatók, ezek azonban a gyártás, forgalmazás biztonságát és a nyomonkövethetőséget nem befolyásolták. A hiányosságok pótlására határidő megadása történt, mely hiányosságok megszüntetését utóellenőrzés keretében a hatóság munkatársai visszaellenőrizték vagy a pótoltt, kiegészített dokumentumok bemutatásra kerültek az illetékes hivatalban.

A takarmányok vonatkozásában a 2012. évben összesen 6795 tétel került vizsgálatra (helyszíni és laborvizsgálatok összege), amelyből 152 tételnél állapított meg a hatóság hibát. A kifogásolási arány a tavalyi értékhez képest csökkent, azaz a termékek biztonsági és minőségi paraméterei javultak. Élelmiszerlánc-biztonsági szempontból – az ellenőrzések és főként a laboratóriumi vizsgálatok alapján – jelentős veszély nem került feltárára. Minőségi vizsgálatok során esetenként az előállítók a garantált beltartalomhoz képest felfelé vagy lefelé olyan mértékben tértek el, amely már kifogás alá esik.

A hatóság az ellenőrzések során feltárt hibák esetében minden esetben kivizsgálta a nem megfelelés okát, és az adott tétellel kapcsolatban megtette a további szükséges intézkedéseket. Takarmány-termékhamisítás egyetlen esetben sem került megállapításra.

A takarmányforgalmazás ellenőrzése során általános tapasztalat, hogy a takarmányboltokban szállítólevelekkel, számlákkal tudják a takarmányok eredetét bizonyítani, de az eladások terén a tételek nincsenek nyilvántartva, így a termék további útja nem követhető. A tárolási feltételek – különösen a kiskereskedelmi egységekben – javultak az elmúlt évekhez képest, kirívó takarmány-higiéniai kifogás nem merült fel.

Az **élelmiszerbiztonság területén** a 2012. évben az élelmiszerlánc-felügyelet során elvégzett **létesítmény-ellenőrzések** száma 71 556 darab volt. Az elmúlt évhez képest (73 827 darab) csökkenés tapasztalható az ellenőrzésszámban, mely az élelmiszer forgalmazás területén a legnagyobb mértékű. Az ütemterv szerint tervezett ellenőrzések teljes körűek, az egyéb okból történt szemlék inkább célzottak.

2012. évben nőtt az **engedélyköteles létesítmények** száma, így összesen 756 darab engedélyköteles élelmiszer-előállító működött hazánkban. Ezeken felül további 102 darab engedélyezett tejgyűjtő, valamint 69 darab tojáscsomagoló létesítményt tartunk nyilván. 2012 végén így összesen 1027 engedélyköteles élelmiszer-előállító létesítmény volt Magyarországon.

A **vendéglátás és étkeztetés** területén, miközben rendkívül nagy a mozgás a tevékenység- és üzemeltetőváltás terén (egy-egy létesítmény kapcsán évente többször is), évek óta létesítményszám-csökkenés figyelhető meg. 2011-ben adataink szerint 54 253, 2012-ben 53 038 létesítmény működött, azaz a számuk 2,2%-kal csökkent. Jelentős létesítményszám-csökkenés van az éttermek, büfék, valamint kis cukrászműhelyek és közétkeztető főzőkonyhák esetében. A kis cukrászatok és éttermek kínálata iránti kereslet csökkenése évek óta megfigyelhető, a főzőkonyhák pedig a központosított ellátás tovább szerveződése okán tálalókonyhákká alakulnak át.

Az ellenőrzések kitértek a létesítmények működésének, minőségirányítási és önellenőrzési rendszerének ellenőrzésére és a termékek vizsgálatára. Az éves monitoring mintavételi tervnek megfelelően megtörténtek a mintavételek, és a minták vizsgálata kiterjedt az élelmiszer- és takarmánybiztonsági és minőségi paraméterekre.

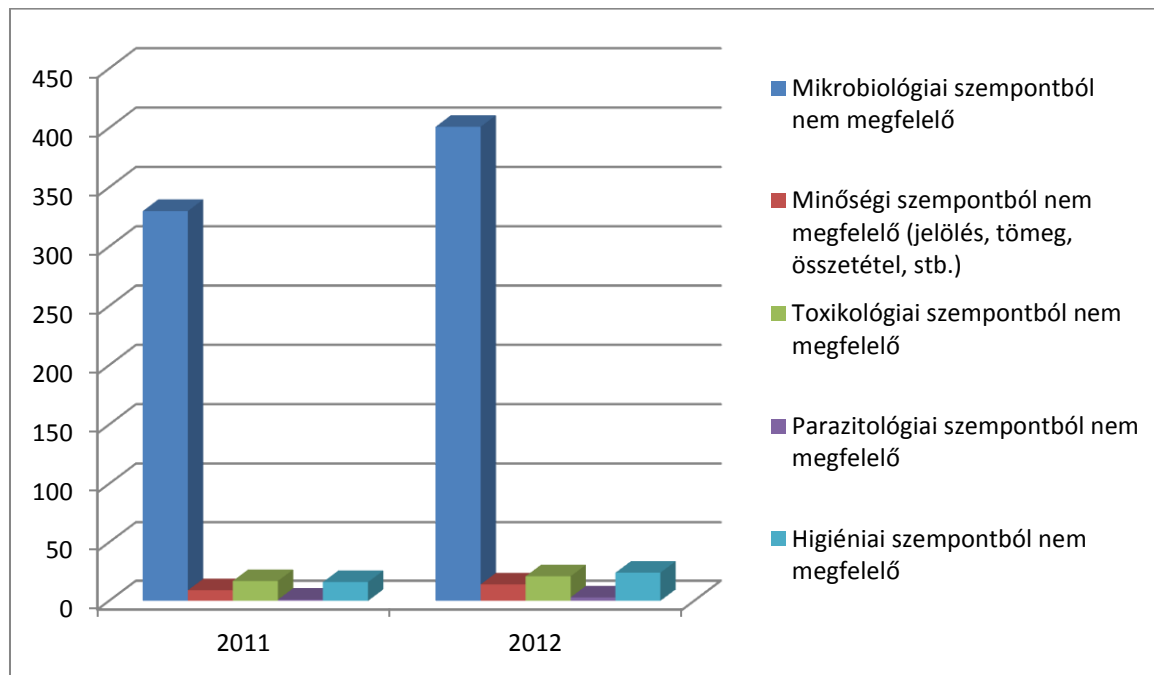
A hatóság az ellenőrzések során feltárt hibák esetében minden esetben kivizsgálta a nem megfelelés okát, és az adott tétellel kapcsolatban megtette a további szükséges intézkedéseket (például a nem biztonságos termékek forgalomból való kivonását), továbbá *az élelmiszerlánc felügyeletével összefüggő bírságok kiszámításának módjáról és mértékéről szóló 194/2008. (VII. 31.) Korm.rendelet* alapján a 2012. évben 2618 esetben szabott ki bírságot, összesen 1 022 521 511 Ft értékben.

A kisebb hibát elkövetőket első alkalommal bírság kiszabása helyett írásban figyelmeztetik, a hatóság a 2012. évben **1980 esetben** alkalmazott **figyelmeztetés szankciót az élelmiszerek és a takarmányok ellenőrzése kapcsán**, amely az előző évhez képest csökkenést mutat (2011. évben 3426 darab volt).

A monitoring tervek végrehajtása és az egyéb ellenőrzések (például kiemelt és céllenőrzések) alkalmával az előállító-, forgalmazó- és vendéglátóhelyeken elvégzett termékvizsgálatok során – beleértve az élelmiszer-termékcsoportok mellett az élelmiszerrel kapcsolatba kerülő más anyagokat (például fertőtlenítőszer, csomagolóanyag) – a 2012. évben összesen 233 301 tétel került vizsgálatra, amelyből 7058 tételnél állapított meg a hatóság hibát (kifogásolási arány: 3,03%). A fokozott hatósági ellenőrzésnek köszönhetően több, mint 25%-kal több tételt tudott a hatóság megvizsgálni. 2011-ben élelmiszerek vonatkozásában összesen 175 204 tétel került vizsgálatra, amelyből 5654 tétel (kifogásolási arány: 3,23%) volt nem megfelelő.

A termékvizsgálatok kapcsán, elemezve a jelentősebb hiba-okokat, a leggyakoribb hiba a lejárt fogyaszthatósági idővel vagy lejárt minőség-megőrzési idővel való forgalmazás jogsértése volt, ezt követte a nyomkövetési hiba, a harmadik helyen pedig a jelölési kifogások állnak. Az érzékszervi és minőségi követelményeknek való nem megfelelés miatt is több esetben szükség volt

intézkedésekre, valamint az élelmiszer-biztonsági hiba megsértésével (például mikrobiológiai, kémiai-biztonsági, reziduum-toxikológiai, stb. paraméterek) kapcsolatos nem megfelelőségek is előfordultak, azonban ezeknek a kifogásoknak a száma jóval alacsonyabb volt.

9. ábra: Az élelmiszer-vizsgálatok határérték feletti eredményeinek megoszlása, 2011-2021

A nem megfelelő vizsgálati eredmények számának növekedése valószínűleg a mintaszámok növekedésével, illetve a javuló adatszolgáltatással magyarázható, és nem egy általános minőségromlással van összefüggésben.

A határérték feletti esetekben történő intézkedések nyomkövetése, illetve ellenőrzése javításra szorul.

2021. évben a NÉBIH *élelmiszer- és takarmánybiztonság szakterületét érintő auditok* – FVO, harmadik országok – zajlottak le több héten keresztül a hazai élelmiszer- és takarmány-előállító üzemekben.

Ennek során, a NÉBIH területért felelős szakemberei az **FVO auditorokkal** és az illetékes megyei szakemberekkel 31 előállító létesítményben végeztek vizsgálatokat, különös tekintettel a hatósági ellenőrzések szakszerűségére és jogszerűségére. Az FVO ellenőrzéseken kívül ún. **harmadik országok** – Hong-Kong, Kína, Mexikó – állategészségügyért felelős szakemberei végeztek auditokat a hazai állati eredetű, engedélyköteles élelmiszer-előállító létesítményekben annak érdekében, hogy magyar áruk országaik piacán meg tudjanak jelenni. Ennek során a további 15 előállítóban történtek felülvizsgálatok, melyek megítélése kedvező volt. *Így a hatóság auditon elért eredményei alapján már elmondható, hogy a Kína felé nyitás sikeres volt.* A NÉBIH emellett tovább folytatta az USA-exportengedéllyel rendelkező 5 hazai élelmiszer-előállító létesítmény félévenkénti felülvizsgálatát.

A megelőző évek gyakorlatához hasonlóan az ünnepeket megelőzően a NÉBIH irányításával a megyei igazgatóságok szakemberei *szezonális élelmiszerlánc-ellenőrzéseket* végeznek, évente több alkalommal (tavasszal, nyáron, télen).

A tapasztalatok szerint a gasztronómiai hagyományokhoz illő élelmiszerek iránt az ünnepek előtt megnő a kereslet, amihez a kereskedelem nagyobb árukészlettel, és akciókkal igyekszik igazodni. A megnövekedett áruforgalom, ha nem veszik figyelembe az adott létesítmény kapacitásának felső határát, szabálytalanságokat eredményezhet. Az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság célja az ilyen esetek feltárása, megelőzése annak érdekében, hogy az élelmiszerbiztonságot fenntartsuk, és a fogyasztók egészségét esetlegesen veszélyeztető termékeket kiszűrjük.

Az ellenőrzések kiemelt területei azok a létesítmények voltak, ahol az ünnepet megelőző, várhatóan nagyobb mértékű termelés vagy megnövekedett forgalom miatt indokolt a fokozott felügyelet.

A 2012-es évben is a tradícióvá vált, ünnepekhez kötődő célellenőrzések folytatásaként a NÉBIH *tavasszal a sonka termékekre, nyáron a jégkrém, fagylalt, csapolt sör termékekre, kora ősszel a kenyér termékekre, a téli időszakban pedig a beigli (beigli) termékekre vonatkozó célellenőrzést* rendelte el. A célellenőrzések a vizsgált termékcsoportok biztonsági, valamint minőségi tulajdonságaira egyaránt kiterjedtek. A NÉBIH Élelmiszer- és Takarmánybiztonsági Igazgatóságának Laboratóriumában az érzékszervi előírásnak való megfelelés ellenőrzése mellett egy **kedveltségi rangsor** is összeállításra került, azzal a céllal, hogy a fogyasztók számára egy könnyen értelmezhető összehasonlítással (1-5 skálásig terjedő értékelés, ahol az 1 elfogadhatatlan, az 5 a kiváló minőséget jelölte) segítséget nyújtsunk a vásárlói döntésük meghozatalában. A 2012-es célellenőrzések alkalmával 219 db termék került ellenőrzésre, a leggyakoribb hibaokok között a jelölési hiányosságok és az érzékszervi hibák említhetők meg, amely jogsértések miatt, több mint 5,5 millió forint bírság kiszabása történt meg, valamint a kisebb hibák miatt több esetben figyelmeztetéssel élt a hatóság.

2012-ben 78 *élelmiszer-eredetű megbetegedés esemény* gyanúját jelentették, 1332 megbetegedéssel, amelyek mindig soron kívüli, azonnali helyszíni és laboratóriumi vizsgálat alá estek. A NÉBIH jogszabályi felhatalmazása alapján a jelentős élelmiszer-eredetű megbetegedések helyszíni kivizsgálásában részt vehet, így 2012-ben ez 3 esemény kapcsán megtörtént.

A kivizsgálások alapján a bejelentett eseményekből 31 esemény bizonyult valóban élelmiszer-eredetűnek, az összes megbetegedett száma 773 volt, közülük 102 beteg került kórházba. A tömeges méretű – azaz egyidejűleg 30 főt meghaladó – események száma csökkent a 2011. évihez viszonyítva. Legtöbb megbetegedés a közétkeztetésben történt (18 esemény, 519 beteg). Élelmiszeripari termék által közvetített esemény 2012-ben nem volt.

Az EU tagállamok által működtetett *élelmiszerek és takarmányok gyors riasztási rendszerén (RASFF)* keresztül 2012-ben 93 Magyarországot érintő új bejelentés érkezett. A NÉBIH szakterületét érintő 80 bejelentésből élelmiszert 65, élelmiszerrel rendeltetésszerűen érintkezésbe kerülő anyagot 8, takarmányt 7 bejelentés érintett. A bejelentések típusát tekintve 35 volt riasztás, amely magas élelmiszer-biztonsági kockázatot jelentő kifogásolt élelmiszer miatt azonnali intézkedést igényelt a helyi hatóság részéről. Tájékoztatásként érkezett 38 bejelentés, hír formájában 1 esetben kaptunk értesítést a Bizottságtól, továbbá a magyar határellenőrzési pontokon 6 határ-visszautasítás történt.

Hazánk 8 esetben kezdeményezett bejelentést a RASFF rendszerbe.

Kiemelt ellenőrzések

A NÉBIH Elnöki Titkársága keretén belül 2012. szeptember 14-i kezdéssel, 7 fővel egy új, kiemelt ügyekkel foglalkozó csoport kezdte meg működését, hogy a NÉBIH hatáskörébe tartozó ügyekben, különösen, ha az adott esemény stratégiai fontosságú, akár nemzetgazdasági érdekből, akár azért, mert nemzetközi érintettséggel jár, továbbá nagy élelmiszerbiztonsági kockázatot jelent, országos illetékességgel első fokon, hatékonyan, gyorsan és szakszerűen eljárjon.

A 2012-es év hátralévő időszakában a csoport 6 operatív tagja az ország teljes területén összesen 54 db ellenőrzést végzett, és az ellenőrzések 85%-ában állapítottak meg jogszabálysértést: közel 513 tonna élelmiszerlánc-termék (tőkehús, baromfi termék, hal, zöldség-gyümölcs, növényvédő szer, tészta) forgalmazását tiltották meg vagy rendelték el a megsemmisítését. Intézkedéseinkkel további 223 tonna élelmiszer, növényvédő szer forgalmazását ideiglenesen korlátoztuk, illetve feltételekhez kötöttük.

A kiszabott bírság 87 millió Ft volt, és az ellenőrzések során **a NAV-val közösen 2,8 milliárd Ft értékben göngyöltettünk fel áfacsalási és adóeltitkolási ügyet.**

A NAV-val való együttműködés szorosabbá tételére személyes kerekasztal-megbeszélés folyt, ahol az együttműködés részleteinek kidolgozásán túl országos továbbképzés tartásáról döntöttünk, a közös eredmények elősegítése érdekében. Székesfehérváron az állati eredetű élelmiszerek, zöldség és gyümölcs forgalmazásakor előírt jelölésekről, valamint az élő gerinces állatok közösségen belüli, közvetlenül gazdasági tevékenységgel összefüggő szállításakor szükséges követelményekről tartott képzésükön közel 100 fő vett részt, döntően az ellenőrzéseket végző és koordináló középvezetők. Az előadásokat DVD-re rögzítették és az ország valamennyi Főigazgatóságán a képzők képzése elve szerint hasznosítják.

A vállalkozók teljesítményének javítását célzó intézkedések

A NÉBIH több képzést szervezett a vállalkozóknak, a főbb területek a következők voltak: állatgyógyászati termékek ellenőrzése, jogszabályi előírások, fertőző állatbetegségek és kapcsolódó mentesítési programok, a Magyar Élelmiszerkönyv és az Éltv. előírásai. 2012-ben az „ÁROP 2210/2010 – Jogalkalmazás javítása a mezőgazdasági szakigazgatásban 2.” című pályázat keretében több ezer vállalkozó és hatósági személy képzésére került sor az élelmiszerlánc-biztonságot érintő témakörökben.

A társhatóságokkal közösen (népegészségügyi szolgálat, fogyasztóvédelem, adóhatóság) minden nyáron megszervezésre kerül egy információs kampány a vállalkozóknak az élelmiszer-forgalmazást és vendéglátást érintő jogszabályi elvárásokról.

A 2010-es évben szakmai szervezetekkel egyeztetve elkezdtük a vendéglátásra vonatkozó „Jó Higiéniai Gyakorlat” kidolgozását, amely 2012 márciusában készült el.

Kommunikációs tevékenységek a tudatformálás elősegítésére

A NÉBIH kommunikációs stratégiájának részeként 2012-ben erősítette sajtókapcsolatait, amely a médiamegjelenések számának növekedésében is megmutatkozik.

2011-hez képest több mint 30%-kal nőtt a sajtómegkeresések száma, a 110 kiadott közlemény és számos sajtótájékoztató eredményeként közel 1000 sajtómegjelenést generáltunk. A NÉBIH megalakulása óta törekszik arra, hogy a szakmai közönséggel való kommunikáció mellett szóljon a nagyközönséghez és a fogyasztókhöz is. Ennek érdekében idén első lépésként „Ételt csak okosan!” elnevezéssel ismeretterjesztő kampányt indított, amely a mindennapi táplálkozást érintő higiéniai és ételmszerlánc-biztonsági kérdésekre világít rá. A koncepció lényege, hogy érdekes és gyakorlatias megközelítésben hívja fel a figyelmet a problémákra, amelyekkel a fogyasztó nap mint nap találkozik, és természetesen mindezekre tanácsokat és megoldási javaslatokat is kínál. A kampány során nem csak a táplálkozással összefüggő információkat adjuk át, hanem a NÉBIH tevékenységét, nevét, fogyasztóbarát szemléletét is ismertté tesszük. A főbb kommunikációs elemek között az egyik legfontosabb a naprakészen működtetett honlap (www.eteltcsakokosan.hu), amely a fogyasztó szemszögéből „tálalja” az ételmszer-biztonság szerteágazó témáját. A másik a havi rendszerességgel megjelenő „Konyhasziget” című magazin, amely ingyenes kiadványként a nagyobb ételmszerláncokon keresztül jut el a vásárlókhöz. Az „Ételt csak okosan!” legfőbb háttértámogató eszköze a kampány Facebook-oldala (<https://www.facebook.com/eteltcsakokosan>), amely napi szintű kommunikációt, az aktualitásokra való azonnali reagálást és közvetlen párbeszédet tesz lehetővé a közönséggel.

A tudatformálás, a széleskörű tájékoztató tevékenység érdekében minden korosztályt megszólítunk. Fontosnak tartjuk, hogy a fogyasztók már gyermekkorban találkozzanak egy olyan szemlélettel, amely felnőttkorukban tudatos vásárlási és táplálkozási szokásokban teljesedik majd ki. Az online média eszközeivel népszerűsítjük azokat a tevékenységeket is, amelyek az általános- és a középiskolásoknak, valamint a felsőoktatásban tanulóknak szólnak. Ilyenek például a különböző témakörökben meghirdetett, életkor szerint kiírt, kreatív és ismeretterjesztő (érettségizett diákoknál tudományos és kutatói) pályázatok. A gyakorló háziasszonyoknak – a fiatalabb és az idősebb korosztálynak egyaránt – játékos és örömteli eseményeket, vetélkedőket szervezünk (például ételszobrász-verseny, főzőverseny és főzőbemutató). A szakmai vagy a szakmához köthető, és nagy érdeklődéssel fogadott kiállításokon, fesztiválokon a hivatal szintén képviselteti magát, főként ismeretterjesztő programokkal.

A gyermekek ételmszerlánc-biztonsági szemléletének kialakítása érdekében a NÉBIH 2012-ben komoly erőfeszítéseket tett, így a Nemzeti Alaptantervbe beépítésre került az ételmszerlánc, annak biztonságával, a termékek minőségével kapcsolatos tudásanyag, valamint tavaly ősszel indítottuk el az általános iskolák második és harmadik osztályos tanulóinak szóló ételmszer-biztonsági vetélkedőt, amelynek során az ételkészítés öt arany szabályát ismerhették meg a diákok. A vetélkedő öt fordulójában játékos, gyakorlati formában mutatták be az arany szabályokat: kifogástalan alapanyag, tiszta ivóvíz; tiszta konyha, tiszta kéz; kész ételek elkülönítése a nyersanyagoktól; gyors lehűtés, hűtött tárolás; alapos sütés, főzés. A vetélkedőre az ország minden pontjáról jelentkeztek intézmények, összesen 107 osztályból 2358 gyermek vett részt a megmérettetésen. A győztesek értékes nyereményeket vehettek át.

A fogyasztók tájékoztatásán túl természetesen kiemelt jelentőséget kapnak a szakmai továbbképzések is, amelyek során a NÉBIH szakemberei által képviselt elméleti és gyakorlati tudás továbbadására került sor.

A NÉBIH a legmesszebbmenőkig törekszik a fogyasztói igények kielégítésére. A közvetlen és egyszerű elérhetőség érdekében ingyenes zöld szám szolgáltatást vezetett be a fogyasztói bejelentések kezelésére. A szolgáltatást idén intenzív sajtókampánnyal tesszük ismertebbé.

Az élelmiszerlánc-felügyeleti díj

Az Éltv. 47/B. §-a bevezette a felügyeleti díjat, amely az élelmiszerlánc hatósági felügyeleti tevékenység feladatainak fedezetéül szolgál. Az élelmiszerlánc-felügyelet terén jogszabályban rögzített jogkörök és hatáskörök gyakorlásában részt vesznek a NÉBIH és a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei (Budapest Főváros Kormányhivatalában nem működik mezőgazdasági szakigazgatási szerv, ezért a felügyeleti díj felhasználásban nem érintett). Az Éltv. 47/B. § (10) bekezdése meghatározza a felügyeleti díj mint közhatalmi bevétel felhasználásának kereteit: *„A befolyt felügyeleti díjat az élelmiszerlánc-biztonsági stratégiában, a többéves tervben és az éves ellenőrzési tervben meghatározott feladatok végrehajtására kell fordítani. Az évente befolyt felügyeleti díj 10%-át fejlesztésre kell fordítani. A felügyeleti díjból befolyt bevétel működésre is fordítható.”*

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II.29.) Korm. rendelet 8. § (14) bekezdése szerint az évente befolyt felügyeleti díjnak a fejlesztésre fordítandó 10%-a a NÉBIH bevétele. A felügyeleti díj bevétel fennmaradó összegének 40%-a a NÉBIH bevétele, 60%-át a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal (KIH) részére tovább kell utalni.

A 22/2012. (II.29.) Korm. rendelet 8. § (15) bekezdése alapján az Éltv. 47/B. § (11) bekezdése szerinti beszámoló elkészítése érdekében a megyei kormányhivatal mezőgazdasági szakigazgatási szerve beszámolót készít, amelyet a tárgyévet követő év március 15-éig köteles a NÉBIH-nek megküldeni.

2012. költségvetési évben 3 713 861 eFt felügyeleti díj bevétel megosztására került sor, amelyből a KIH jogelődjeként működő Nemzeti Államigazgatási Központ (NÁK) részére a NÉBIH 2 005 485 eFt-ot utalt át. A NÉBIH 371 386 eFt-ot fejlesztésre és 1 336 990 eFt-ot működési kiadásaira fordíthatott.

Élelmiszerlánc-felügyeleti díj: a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei

A megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei a pénzügyi elszámolást a teljes, NÁK részére továbbutalt összegről teljesítették a NÉBIH felé. A korábban jelzett 2 005 458 eFt 2012-ben a kormányhivatalok költségvetésébe épült be közhatalmi bevételi forrásként. A felügyeleti díj terhére elszámolt kiadások összegét a szakigazgatási szervek működési kiadásaiból tételesen vagy százalékos mértékkel felosztás alapján kellett meghatározni.

A felügyeleti díjbevétel megyék közötti felosztása a KIM rendelkezései szerint történt. A NÁK által kiutalt összegek 0,49%-11,08% közötti megoszlásban lettek meghatározva, a legkisebb összeget a Nógrád Megyei Kormányhivatal kapta 9827 eFt összegben, míg a legnagyobb bevételt a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal 222 208 eFt-tal.

A kiadások megoszlását fő kiadáscsoportonként az alábbi táblázat tartalmazza.

Kiadáscsoport	Összeg	%-os arány
Személyi jellegű kiadások (munkáltatót terhelő közterhekkel együtt)	948 886 eFt	47,31%
Dologi kiadás	1 007 114 eFt	50,22%
Felhalmozási kiadás	329 eFt	0,02%
Általános kiadás (dologi kiadás 7%-a)	49 156 eFt	2,45%
Kiadás összesen:	2 005 485 eFt	100%

2. táblázat: A kiadások megoszlása fő kiadáscsoportonként

A kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek dologi működési kiadásait 51,1%-ban fedezte a felügyeleti díjbevétele. Személyi jellegű kiadást kizárólag abban a kormányhivatalban számoltak el, ahol a kincstári költségvetés nem csak támogatásból finanszírozta a munkaerő foglalkoztatását. A törzshivatal kapcsolódó általános kiadásainak fedezetére a dologi kiadások legfeljebb 7%-ának megfelelő összeg kerülhetett elszámolásra. Valamennyi megyei kormányhivatalt tekintve az összes elszámolt kiadás 18,32%-a készletbeszerzés érdekében merült fel, ennek kétötödét elsősorban a helyszíni ellenőrzések és a mintaszállítás érdekében szükséges gépjárműhasználat üzemanyag-beszerzése tette ki. Az elszámolt felügyeleti díj mintegy 35%-a fordítódott különböző szolgáltatások igénybevételeire, ennek nagy része a hagyományos értelemben vett üzemeltetéshez kapcsolódott. További jelentős tétel a jogosult állatorvosok díjazása (12,58%) és az áfa (15,44%).

Élelmiszerlánc-felügyeleti díj: a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal

A bevallási rendszer

A NÉBIH 2012. I-II. negyedévében kiemelt feladatként kezelte – az Éltv. 47/B. §-ának hatályba lépését és módosítását követően –, hogy létrehozza a felügyeleti díj bevallására és nyilvántartására alkalmas informatikai rendszert. A rendszertervezésre és a fejlesztésre összesen két-két és fél hónap állt rendelkezésre, ennek függvényében jelentős sikernek könyvelhettük el, hogy 2012. május 1-jén az ügyfelek számára megnyílt a NÉBIH honlapján keresztül elérhető online bevallási felület, mely üzembiztosan kiszolgálta a körülbelül 75 000 bevallás kitöltését, beküldését. A fejlesztés során szem előtt tartottuk, hogy a felügyeleti díj bevezetése a NÉBIH-nél minél kisebb többleterőforrást igényeljen, annak érdekében, hogy a felügyeleti díj bevételeiből viszonylag kis hányadot kelljen magára a felügyeleti díj adminisztrációjára felhasználni. Ezt szolgálja, hogy a bevallást kizárólag elektronikusan lehet benyújtani ügyfélkapus azonosítást követően, illetve a bevallási rendszer közvetlen kapcsolatban áll a NÉBIH partneryilvántartásával és a pénzügy-számviteli integrált ügyviteli rendszerével (Forrás SQL). A partnertörzs, illetve Forrás SQL kapcsolatnak köszönhetően a felügyeleti díj követelések előírása és a fizetési értesítők generálása automatikus, illetve –

amennyiben az ügyfél a felügyeleti díj átutalásakor a közleményben a kért információkat pontosan adja meg – a bevallásokhoz a befizetések párosítása is a rendszer által történik.

A 2012. évi bevallások határideje az Éltv. alapján 2012. május 31-e volt, de a NÉBIH – tekintettel a felügyeleti díj bevallásának újszerűségére – 2012. június 30-ig szankciómentesen fogadta be a bevallásokat. A felügyeleti díj bevallási rendszer létrehozásával párhuzamosan jelentős erőfeszítéseket tettünk arra is, hogy az ügyfelek minél szélesebb köre legyen tájékozott a felügyeleti díj bevallási kötelezettségről és a teendőkről. Ezért a bevallási időszak kezdetén igyekeztünk a sajtó útján az alapvető információkat közzétenni, a NÉBIH honlapján pedig részletes ügyféltájékoztatót, az ügyfélszolgálatra beérkező gyakran ismételt kérdésekből pedig összefoglalót helyeztünk el. A megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei részére részletes tájékoztató anyagot állítottunk össze, valamint részt vettünk különböző oktatásokon, tájékoztatókon, konferenciákon. A felügyeleti díjhoz önálló elektronikus és telefonos ügyfélszolgálat került kialakításra.

Az elektronikus bevallási rendszerhez kapcsolódik a bevallást meghatalmazás útján teljesítők számára a meghatalmazások kitöltése és nyilvántartása, melyet a más szakrendszerekben már használt elektronikus eljáráshoz hasonlóan fejlesztettünk ki. Meghatalmazással kell teljesíteniük a bevallást a jogi személyeknek és a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságoknak, illetve magánszemélyeknek is lehetőségük van arra, hogy a bevallás kitöltésével mást bízzanak meg. A bevallási rendszernek ez az a pontja, ahol a meghatalmazások érvényessége érdekében nem lehetett lemondani a papíralapú dokumentálásról, de mivel a meghatalmazások visszavonásig érvényesek, ezért a meghatalmazások kezeléséhez-ellenőrzéséhez kapcsolódó feladatok 2012-re koncentráálódtak.

Az Éltv. alapján a bevallott felügyeleti díj 50%-át kellett 2012. július 31-ig befizetni a NÉBIH e célra létrehozott, az intézményi előirányzat-felhasználási keretszámlától elkülönített fizetési számlájára. Az automatikus követelés- és befizetés-azonosító rendszer ellenére a befizetések körülbelül 10%-ának azonosítása külön adategyeztetést igényel.

Össességében a felügyeleti díj bevallásának és a kapcsolódó pénzügyi tételek kezelésére 2012-ben 20, valamint a kiemelt hatósági ellenőrzések végzésére – az év folyamán a már működő igazgatóságok hatósági feladatokat ellátó kormánytisztviselőin felül – az újonnan alakult Kiemelt Ügyek Igazgatóságán 10 új státuszban foglalkoztattunk kormánytisztviselőket a díjbevételek terhére.

A bevallások kezelése

Az ügyfelek bevallással kapcsolatos kérdéseinek gyors ügyintézésére kialakított ügyfélszolgálat 2012. májusában kezdte meg működését. Az elmúlt bevallási időszak során több mint 12 000 e-mail került megválaszolásra, 10 000 darabot meghaladó bejövő hívást kezeltek, az MVH-val közös partnertörzsben 1500 új partner-adatfelvételt és módosítást kezdeményeztek. Iratkezelő rendszerünkben 60 000 meghatalmazás érkeztetése, digitalizálása és iktatása történt meg. A meghatalmazások tartalmi és formai bírálatát majd aktiválását követően vette kezdetét a hiánypótló végzések kipoztázása, amely több mint 10 000 ügyfelet érintett. A mindennapos feladatok részét képezte a sikeres bevallás megtételéhez adott online segítségnyújtás, a hibás bevallások helyreigazítása papír alapú kérelem alapján és az elektronikus fizetési bizonylatok kezelése. Egyedi megkeresések keretében 170 szakmai állásfoglalás került kiadásra, 255 egyéni visszautalással kapcsolatos, valamint méltányossági és mentességi kérelem került kezelésre. Az elmúlt évben 6000 azonosítatlan, bevalláshoz nem kapcsolható tétel került rendezésre: sikerült beazonosítani, illetve a téves tranzakciókat az ügyfelek részére visszautalni.

A 2012-ben meghirdetett ÁROP-projekt részeként a felügyeleti díjról és bevallási struktúrájáról tananyag készült, mely ismertető előadások keretében többször prezentálásra került.

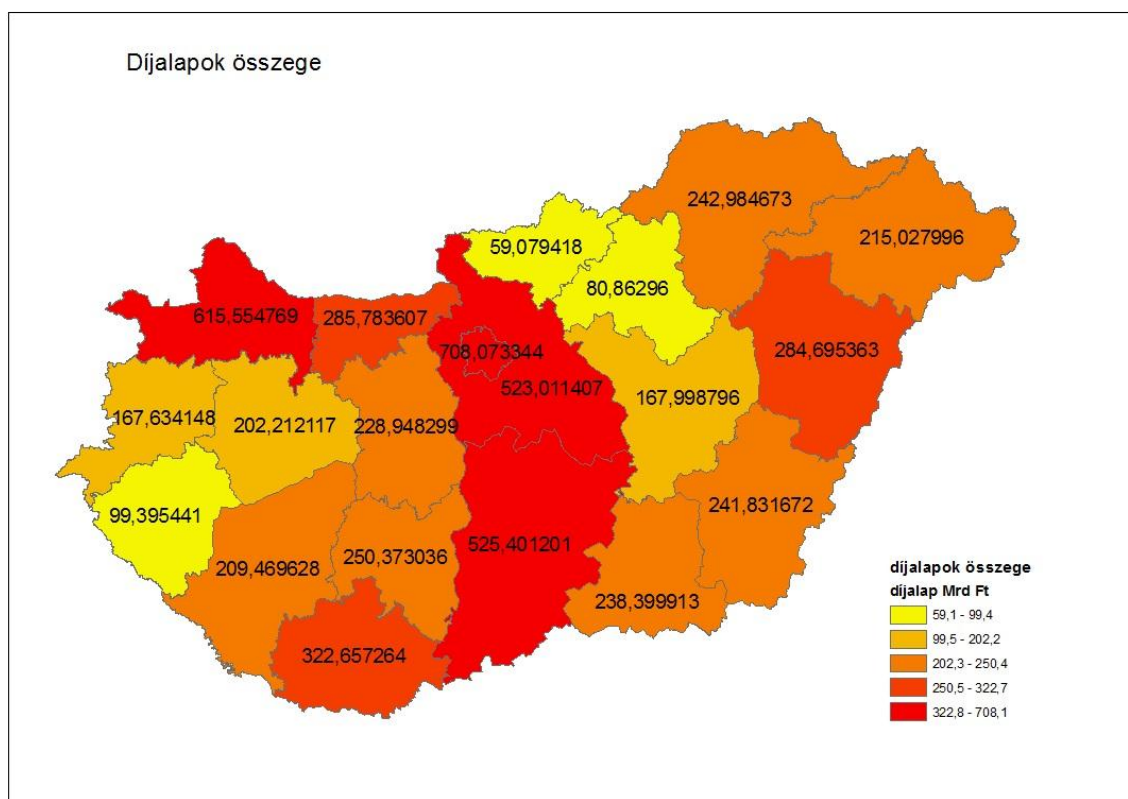
A felügyeleti díj bevallási rendszert az összegyűjtött tapasztalok figyelembevételével folyamatosan alakítani szükséges, hogy mind szakmailag, mind felhasználói szempontból magas színvonalú informatikai felület szolgálja ki a felhasználókat.

2012. évi költségvetésben a benyújtott bevallások alapján 5 269 145 eFt értékben állítottak ki bizonylatokat a felügyeleti díj első részletére vonatkozóan. A bekérők alapján befolyt összeg közel 4,7 Mrd Ft, melyből a 2012-es év végéig beazonosításra és megosztásra került 3 713 861 eFt bevétel. 2012. június 30-ig 67 558 db bevallás került benyújtásra, mely az év végéig kiegészült további közel 7000 db beadással, így 2012 végére 74 493 db benyújtott bevallással zártuk az évet.

A bevallást készítők közt az egyes tevékenységek végzésének arányát, illetve a tevékenységből származó árbevétel megoszlását a következő táblázat tartalmazza.

Tevékenység	Tevékenységet végzők számának megoszlása	Tevékenységből származó árbevétel vagy jövedelem megoszlása
Műtrágya és növényvédő szer előállítása és forgalmazása	2%	5%
Növénytermesztés (beleértve: növényi szaporítóanyag)	14%	7%
Állatgyógyászati termék előállítása és forgalmazása	2%	1%
Állattenyésztés (beleértve: állattenyésztési szolgáltatás: állati szaporítóanyag, jelölőeszköz)	6%	4%
Egyéb, állategészségügyi felügyelet alá tartozó tevékenységek	1%	1%
Élelmiszer- és takarmányipari termék előállítása	8%	23%
Élelmiszer és takarmány forgalmazása	33%	45%
Vendéglátás és közétkeztetés	24%	7%
Fenti kategóriák szerint elkülönítve nem nyilvántartott, illetve nem besorolható	10%	7%
Összesen	100%	100%

3. táblázat: A bevallást készítők közt az egyes tevékenységek végzésének aránya, valamint a tevékenységből származó árbevétel megoszlása

10. ábra: A díjalapok összege megyénkénti bontásban

A beszedett díj felhasználása

A 22/2012. (II.29.) Korm. rendelet 33. § (4) bekezdése alapján a megyei kormányhivatalok a 2012. július 31. napjáig megállapított igazgatási szolgáltatási díj 20%-ának befizetésére voltak kötelezettek. Az év hátralévő részében a beszedett felügyeleti díj a megyei hivatalok működéséhez a NÉBIH által biztosított szolgáltatásokat finanszírozta, valamint a 63/2012. (VII.2) VM rendelet hatályba lépése után egyes hatósági tevékenységek igazgatási szolgáltatási díjának változásából adódó bevételcsökkenést is kiegyensúlyozta.

A dologi kiadások elszámolásánál a Hivatal a tételes elszámolási módszert alkalmazta. Az alaptevékenység végzéséhez szükséges dologi kiadások 24%-át fedezte a felügyeleti díjbevételek. Jelentős összeget tesznek ki azok a tételek, amelyeket a Hivatal a kormányhivatalokban folyó szakmai munka támogatására megtérít vagy közvetlenül finanszíroz: a gépkocsi flotta üzemeltetése, az informatikai hálózat üzemeltetése, a laboratóriumhálózat üzemeltetésével kapcsolatos rezsikiadások, a 70/2003. (VI.27.) FVM rendeletben meghatározott méhegészségügyi felelősök feladataira fordított kiadások.

A kiadások megoszlását kiemelt előirányzatonként az alábbi táblázat szemlélteti.

Személyi jellegű kiadások (munkáltatót közterhekkel együtt) terhelő	57 069 eFt	3,34%
Dologi kiadás	1 093 575 eFt	64,01%
Átadott pénzeszköz	109 796 eFt	6,43%
Felhalmozási kiadás	371 386 eFt	21,74%
Általános kiadás (dologi kiadás 7%-a)	76 550 eFt	4,48%
Kiadás összesen:	1 708 376 eFt	100%

4. táblázat: Kiadások megoszlása kiemelt előirányzatonként

A felügyeleti díj bevezetése lehetőséget biztosított az élelmiszerlánc-biztonsági feladatok ellátásához kapcsolódó 371 386 eFt összegű fejlesztésre.

Ennek keretében először a felügyeleti díj bevallási, nyilvántartási és ügyintézői rendszerének szoftverfejlesztését hajtotta végre a Hivatal, s ahogy korábban is jeleztük, az elektronikus bevallási felület mellett kialakításra került a kommunikáció a NÉBIH partnertörzsével, az integrált gazdasági-üzemviteli rendszerével, valamint az ügyfélkapuval, továbbá kialakításra került az ügyintézői és ügyfélszolgálati munkát támogató nyilvántartó és lekérdező rendszer. A fejlesztések összértéke az év során körülbelül bruttó 40 millió Ft volt. További 4 millió Ft-ot tett ki az ügyfélszolgálat és a NÉBIH zöld szám működéséhez szükséges korszerű telefonközpont.

Az informatikai fejlesztésen túl az élelmiszerlánc-biztonsághoz kapcsolódó műszerek, elsősorban laboratóriumi eszközök beszerzésére is sor került. A Hivatal (illetve a jogelődök) eredeti előirányzata hosszú évekre visszamenőleg nem tartalmazott beruházási előirányzatot, így a működéshez szükséges műszerállomány jelentősen elhasználódott. Számos eszköz mintegy 20-25 éves (vagy akár 40 éves) volt, folyamatosan javításra szorult, illetve előfordult, hogy alkatrész hiányában vagy műszaki elavultsága miatt nem volt javítható. Olyan műszerek beszerzésére is sor kerülhetett, melyekkel a NÉBIH eddig nem rendelkezett, pedig az élelmiszerhamisítás elleni hatékony fellépés érdekében szükségesek. A korszerű műszerek megléte alapvető a körvizsgálatokban való részvételhez, az akkreditációs követelmények teljesítéséhez. A beszámoló-készítés időpontjáig összesen 51 db laboratóriumi és egyéb műszer beszerzése történt meg 95,3 millió Ft értékben, de jelenleg is van meghirdetett közbeszerzési eljárásunk e körben.

A szakmai feladatokat segítő szoftverlicenzek beszerzése 9,2 millió Ft-ot tett ki. A NÉBIH által végzett helyszíni ellenőrzésekhez, mintaszállításhoz 23 millió Ft értékben tehergépjárművek vásárlásra is sor került. Jelentős fejlesztéseket hajtottunk végre a vidéki fajtakísérleti állomásokon, a NÉBIH-en belül a rendkívül rossz állapotú állomási ingatlanok felújítására 18,6 millió Ft-ot költöttünk. A fajtakísérleti mezőgazdasági munkákhoz korszerű traktor, csávázógép és műtrágyaszóró került beszerzésre összesen 13,2 millió Ft értékben.

A beruházásokon-felújításokon belül mintegy 168 millió forint összértékű fejlesztés jelenleg is folyamatban van, ezek az intézményi kötelezettségvállalással terhelt 2012. évi előirányzat-maradvány részeként majd a következő évi beszámoló részét képezik.

Összegzés

A jelentés elején ismertetett stratégiai célok mindegyikénél tetten érhető, hogy azok teljesüléséhez az egyes szakterületek között egyre jobban kiteljesedő együttműködés szükséges, amelyhez a kereteket jelenleg csak a hálózatos szemléletű élelmiszerlánc-felügyelet képes megteremteni. Az egyes céloknál jól azonosítható, hogy 1-10 milliárd Ft-tól egészen a több 100 milliárd Ft-os összegekig terjed az intézkedések súlya, közvetett hatásuk pedig 1000 milliárdokban mérhető. Ez már önmagában kritikus kérdéssé teszi nemzetgazdasági szempontból, hogy a tervezett lépéseket az elkövetkezendő 10 évben meg tudjuk tenni vagy sem.

Ahhoz, hogy erre a kérdésre igennel tudjunk válaszolni, a legmagasabb szintű tervezés szükséges, amelyet egy Kormány által elfogadott nemzeti középtávú élelmiszerlánc-biztonsági stratégia jelent. A stratégia megvalósításához szakterületek felettiség, az élelmiszerlánc menti még mélyebb működési integráció szükséges. A gyakorlati megvalósításban már nem kérdés, mely hatóság lássa el az élelmiszer-biztonsági feladatokat, a figyelemnek egyre inkább arra kell összpontosulnia, hogy az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság hogyan lássa el még hatékonyabban a feladatait. Ehhez nem kell további központi költségvetési forrásokat bevonni, hanem az élelmiszerlánc-felügyeleti díjat is magába foglaló pénzügyi eszközöket kell jobban kihasználni. Az európai uniós források bevonását is beleértve az élelmiszerlánc-biztonság garantálásának forrásszükséglete töredéke az általa lefedett területek bevételeinek vagy a megelőzött károknak. Így alapjaiban a nemzetközileg versenyképes hazai élelmiszerlánc-biztonsági rendszer kiépítésével, arányaiban alapvetően kis befektetés révén nagy gazdasági és egészségügyi haszon realizálható.

Ha a fentiekben megfogalmazott lépéseket megtesszük, akkor az élelmiszerlánc stabilabban fog ellenállni a külső, szétzilálással fenyegető környezeti változásoknak, és ez már rövidtávon is az élelmiszerlánc-biztonság javulását eredményezheti. Ez pedig egyfelől szolgálhatja az emberi egészség védelmének kiteljesedését, másfelől hozzájárulhat ahhoz, hogy az élelmiszerlánc mint több ezer milliárdos értéket jelentő nemzetgazdasági terület, jövőbeni kitörési pont legyen.